

Tre nittitalstexter om rasism

Tre nittitalstexter om rasism

Mats Deland

kommunard

Omslag, omslagsfoto och layout: Mats Deland

kommunard

Bjulevägen 51
12241 Enskede
www.kommunard.se

ISBN 978-91-982666-2-7

Stockholm 2015

Utges genom Publit.se

Innehåll

Inledning 9

Den våldsamma rasismen 13

Den mindre våldsamma rasismen 29

Den respektabla rasismen 41

Appendix 62

Noter 71

Tillägnas Ronny Landin

Inledning

Det här är tre texter som kanske mest har historiskt värde. Våldigt mycket har hänt sedan de skrevs (vid olika tillfällen under 1990-talet), och så mycket har tänkts, stötts och blötts och dryftats att texter som dessa rimligen sedan länge är ohjälpligt passerade.

Nå så trodde jag till för ett tag sedan (och så tror jag väl i stort sett fortfarande), men så flöt en av texterna, kraftigt redigerad, in i en utmärkt debattbok och kunskapsöversikt inför valet 2014 (Madelene Axelsson & Kristian Borg (red.), *Sverigedemokraternas svarta bok*, Verbal förlag 2014). Det handlar nog om att vår tid – detta skrivs i november 2015 – alltmer liknar en skräckversion av de svarta, bruna år i början av nittioalet som utgör bakgrund till dessa texter.

Jag bodde i kollektiv i en fashionabel del av Bromma då, klottrade slagord på nätterna och pluggade och jobbade i tunnelbanan på dagarna, jag var nyantagen doktorand och det märks nog att jag tappert försöker skriva akademiskt men inte riktigt lyckas med det än. Så småningom skriver jag istället på *Aftonbladets* kultursidor. Men detta var inte bara mitt projekt, vi var ett gäng som tillsammans försökte förstå och kartlägga den organiserade fascismen och allt jag gör de åren gör jag som del av en ibland

ganska militant men framförallt hängiven och obegränsat hjärtgod rörelse. Det blev såhär, detta är ett utsnitt ur sin tid, såhär tänkte vi då i den allmänna förvirringen och min förhoppning är att det kan hjälpa en ny generation (jag har sett er på gator och torg gapa och skrika och hoppa och vara alldeles fantastiska och jag är extremt hoppfull) att göra det nya avstamp som behövs nu.

Den första texten skrev jag under pseudonymen Ruth Svensson i Ted Nordstrands fantastiska men kortlivade skapelse *Anarkistisk Tidskrift*, nr 9, publicerat 1993. Jag är lite mallig över den, inte för att den är så lysande utan för att den mig veterligt fortfarande är den enda svenska sociologiska studie som gjorts av den moderna fascismens aktivister. Det säger förstås en väldig massa om det svenska forskarsamhället, mindre om min text. Intressant nog verkar jag ändå ha snubblat över övergången mellan den tidiga skinnskallefascismen, med rötter runt pendelstationen Södertälje södra/hamn, och den unga medelklassfascism från villaområdena som skulle kulminera i det fasansfulla våldsutbrottet 1998-99. Den teoretiska diskussionen i början av artikeln återspeglar detta, vi var många som kände på oss att den förhärskande uppfattningen, att den organiserade rasismen bestod av desillusionerad arbetarklass, inte riktigt stämde. De verkliga antagonisterna i den debatten var förstås Anders Carlberg och Lena Adelson Liljeroth och deras skinnskallebarack bredvid Fryshuset på Södermalm i Stockholm (där terrorgruppen VAM bildades, nej jag överdriver inte).

Jag bör tillägga att det resonemang jag för i artikeln ger ett djupt orättvist porträtt av historikern Heléne Lööw, som sedan dess etablerat sig som den främsta svenska forskaren på området. I viss mån återspeglar det vad hon skrev fram till dess, men inte

de uppfattningar hon hävdar under större delen av sin karriär. Jag har ändå sparar resonemanget eftersom det ger en bild av hur vi tänkte då. Heléne är införstådd.

Samtliga ekonomiska uppgifter är i 1993 års penningvärde. Jag la ner en del kraft då på att deflatera olika ekonomiska uppgifter så att de skulle vara jämförbara, men jag har inte brytt mig om att göra samma operation igen för att hamna i 2015 års förhållanden (så mycket annat har ändå ändrats sedan dess). Den intresserade kan lätt uppdatera siffrorna själv.

Nästa text publicerades under titeln ”De kallar den förförelsens taktik” i Socialistiska partiets teoretiska tidskrift *Röda rummet* nr 1-2 1996. Den ger en frankofon översikt av den så kallade nyhögerens filosofiska och organisatoriska bakgrund. Idag vet vi att detta idéarbete fördes till Sverige genom amerikansk förmedling snarare än direkt från de franska källorna, och först under den senaste tioårsperioden har aktivister inom det nu avsmnade Nordiska förbundet och bloggsajten Motpol.nu vänt åter till de franska texterna (som delvis också kommit i engelsk översättning). Detta förlopp skildras på ett lysande sätt av Mathias Wåg i hans artikel ”Nationell kulturkamp – från vit maktmusik till metapolitik” som gavs ut 2010 och återfinns på detvitafaltet.se. Som framgår kritiserar jag särskilt hur de här idéerna även hittade in till socialdemokratin, innan Ny demokratis sönderfall 1994 gjorde anpassningen till extremhöger tillfälligt onödig. Dessvärre måste nya texter nu skrivas om den anpassning som sker inom dagens socialdemokrati (av de borgerliga partierna har jag aldrig väntat annat).

Slutligen publicerar jag här den ursprungliga researchartikeln om stenciltidningen *Fri information* och andra figurer inom

den idévärld som så småningom togs över av de reformerade Sverigedemokraterna. Det är delar av den texten som alltså nyligen återpublicerats, men jag låter här hela texten bli tillgänglig. Det skede den skildrar är sedan länge passerat, men som historiskt dokument förtjänar den kanske sin plats (varianter av den publicerades på sin tid i en rad olika sammanhang). Den dokumenterar också en tid när det fortfarande var stigmatiserande att vara rasist. Den tiden hoppas jag kommer åter.

Jag har sedan 2007 varit med och tillsammans med andra forskare gett ut ett antal antologier som sammanfattar det mesta av den begränsade forskning om den militanta organiserade rasismen som finns i Sverige. Två, inom kort tre av dem finns gratis tillgängliga, på adressen: detvitafaltet.se

Den våldsamma rasismen

En sociologisk analys av dem som attackerade den antirasistiska demonstrationen i Kungsträdgården 30 november 1991

Inledning

Det finns många olika sätt att förklara fascismen. Jag tror att man fångar de flesta av dem genom en enkel uppdelning i tre nivåer:

- * en politisk eller allmänt samhällelig nivå,
- * en de kulturella och symboliska systemens, rörelsernas och organisationernas mellannivå och
- * en individernas och levnadsmiljöernas, eller varför inte det sociala arvets, nivå.¹

Den politiska eller allmänt samhällliga nivån kan innebära två saker. Antingen försöker man förklara fascismen (eller i det här fallet snarare högerextremism och/eller främlingsfientlighet) ge-

nom att relatera den till en politisk eller samhällelig utveckling på lång eller kort sikt. Fascismen fyller ett politiskt vakuum, skapar nya frågeställningar som kan relateras till de svar den erbjuder.² Den andra varianten innebär att man konstruerar nån form av sammanbrottstest; fascismen är ett symptom på det politiska, ekonomiska, ideologiska eller samtliga systems sönderfall. Konsekvensen blir att den inte är mycket att göra åt så länge särin-tressena fortsätter att brottas.³

Mellannivån är förmodligen den mest utforskade för Sveriges del. Även här kan vi tala om två perspektiv, mobilisering och organisering. Helene Lööv är såvitt jag vet ännu så länge ensam om det förre perspektivet. I sina studier av den delkultur som hon kallar Vit Makt-världen har hon visat att dess symboliska och politiska uttryck formar en väl sammanhållen (och åtminstone till en början medvetet konstruerad) enhet, som lyckats knyta samman ganska skilda strömningar till gemensamma träffpunkter, gemensam musiksmak, politisk uniformering, myter och annat.⁴ Det är ju välbekant till exempel att Sverigedemokraterna, liksom sina föregångare, gärna lockar med rockkonserter när de vill att ungdomar ska delta i deras demonstrationer. De brukar vänta med att tala om var konserten ska hålls tills demonstrationen är avslutad. Den här forskningsansatsens betydelse kan knappast överskattas.

Det andra perspektivet innebär att man kartlägger fascister-nas rörelser och organisationer, och nätverken däremellan.⁵ Här går förklaringen ut på att fascismens eventuella framgångar beror på organisationernas styrka, i ett tillräckligt välspunnet nät fastnar alltid nån. Ett av ansatsens problem är att organisationen gärna jämförs med ett litet antal ledande eldsjälur, ofta är den

här typen av undersökningar påfrestande petimetriga om de inte kombineras med nåt annat perspektiv. Renodlad försvarar ansatsen emellertid sin plats som en ren försiktighetsåtgärd, om man bevakar fascisterna kontinuerligt minskar risken för obehagliga överraskningar.

Individernas, levnadsmiljöernas och det sociala arvets nivå, kan även den delas upp i två perspektiv. Dels vill vi veta hur utbredda fascistiska mentaliteter och ideologier är, dels vill vi veta vilka som utför vissa handlingar som kan förknippas med fascistiska aktiviteter och tänkesätt. Större delen av den här sortens forskning bedrivs som attitydundersökningar, det vill säga skriftliga eller muntliga enkäter, eller valanalyser. Men det är fullt möjligt att undersöka även vilka som utför fascistiskt motiverade våldshandlingar. Det är vad den här artikeln kommer att handla om.

På denna nivå finns en rad olika förklarings typer:

* Man kan se fascismen som en klassrörelse; den gamla medelklassens, småborgerlighetens, mobilisering kring lokalsamhällets värderingar,⁶ den nya medelklassens försök att suga det mesta möjliga ur åttiotalets maktförskjutningar och genomdriva två tredjedels-samhället,⁷ eller arbetarklassens reaktion på dess degradering politiskt, ekonomiskt och socialt de senaste tjugo åren.⁸ Detta kommer jag att kalla *klassperspektivet*.

* Det kan tänkas att klassamhället är utslag av en extrem maskulin *backlash*, den är en del i försöken att undergräva den samhällsposition och det relativa oberoende som kvinnor lyckats uppnå. Detta kallar jag *genusperspektivet*.⁹

* Ibland förekommer tanken att fascisterna är samhällets bort-

glömda, problembarnen, alkoholistbarnen, de mobbade, de som utsatts för sexuella eller andra övergrepp, de som kommer från splittrade familjer. Jag kallar detta *problemperspektivet*.¹⁰

* Slutligen kanske fascismen är ett resultat av storstadens (och föralldel även småstadens) segregering. Olika grupper bor på olika håll, möts aldrig och lär sig därför aldrig att förstå varandra. Alternativt kan man tänka sig att de som bor i invandrartäta områden blir fascister efter upprepade konflikter med invandrare, exempelvis i skolan, eller därför att de upplever att deras bostadsområde socialt deklasserats sen invandrarna flyttat dit. Allt detta sammanför jag till ett erkänt mångtydigt *exponeringsperspektiv*.¹¹

Material

Mina möjligheter att empiriskt pröva dessa olika perspektiv är mycket ojämnt fördelade. Genusperspektivet kommer jag bara att kunna beröra i förbigående, av det enkla skälet att mitt material bara innehåller en enda kvinna (vilket naturligtvis är en god indikation i sig). I övriga fall kommer jag givetvis inte att kunna bevisa nånting. Mitt material är både för litet och för yligt för det. Artikelns syfte är att sätta nån slags ramar för vidare forskning, och kanske antyda vilka inriktningar som kan vara mest fruktbara. Allra mest hoppas jag förstås kunna bidra till diskussionen bland aktiva antifascister, både inom och utanför den akademiska världen.

Först nåt om de 54 unga män och den unga kvinna som utgör mitt empiriska material. De har det gemensamt att de i slutet av oktober eller början av november 1992 frikändes från åtal om våldsamt upplopp och i ett par fall uppvigling, begånget 30 november 1991.¹² De hade deltagit i den årliga demonstrationen

till Karl XII:s staty i Kungsträdgården, som det här året arrangerades av Sverigedemokraterna och utgick från Slussen i Stockholm. Enligt polisrapporterna var demonstrationen redan från början ganska stökig. När demonstranterna sen leddes upp till Riddarholmen invid Gamla stan därför att en stor antirasistisk demonstration, enligt polisen 4 000 personer, blockerade statyn, urartade demonstrationen till ett mindre upplopp. Samtidigt som Sverigedemokraternas ledning på polisens order försökte upplösa demonstrationen bröt ett par hundra deltagare igenom polis-spärrarna och sprang på cykelbanan över den av nån anledning obevakade järnvägsbron till Tegelbacken, och sen på olika vägar till Kungsträdgården.

Jag deltog själv som demonstrationsvakt i den antirasistiska demonstrationen och råkade hamna framför en av de större grupperna när de kom rusande nerför Fredsgatan mellan Jacobs kyrka och Café Opera med ett par hundra flyende antirasister framför sig. Just som de skulle häva sig över kravallstaketet och gå till attack körde en polisbuss rakt in i fascisthopen och drev den framför sig längs kravallstaketet. Annars hade det bara varit jag och tre ungsocialister mellan dem och den hand-och-ljushållande gamla nyvänster som för kvällen utgjorde demonstrationens pacifistiska del. Jag vill helst inte tänka på vad som kunde ha hänt i trängseln runt statyn om de hade kommit igenom.

Nu drevs de istället rakt i famnen på ett tusental rasande antirasister och jagades åt alla håll. Just den här gruppen ringades så småningom in av polis på Grevgränd på andra sidan Kungsträdgården, och greps.

De greps alltså på Grevgränd. Gör det dem till fascister? De kanske hamnade där av misstag? Nej, i polisförhören medger

samtliga utom två att de deltagit i Sverigedemokraternas demonstration och därifrån tagit sig till Kungsträdgården, även om de menar att letade efter en tunnelbana hem, eller bara sprang med för att det var spännande. En av dem säger att han träffade på demonstranterna på Hamngatan, och en hängde på utanför Café Opera, men båda medger att de följde med frivilligt och att de visste var det var för nån demonstration.

Jaha, men de blev ju frikända? Det är riktigt, och jag kan lika lite som rätten bevisa att de var ute efter att slå antirasister (eller poliser) på käften. Jag tillåter mig att tvivla på att de var ute och letade efter en tunnelbanestation, men visst kan en del av dem ha sprungit med för att det var ”spännande”. Jag vet ju nästan inget om deras privata politiska bevekelsegrunder.

Två argument talar ändå för att jag kan kalla dem fascister även i fortsättningen. För det första var den 30 november 1991 ett mycket speciellt tillfälle. I Tyskland hade det rasistiska våldet vuxit explosionsartat under året och upprört opinionen i hela Europa. I Sverige var det mitt under Lasermannens härjningar. Drygt en vecka tidigare hade ett par tusen människor deltagit i en demonstration till den plats utanför Tekniska högskolan där Jimmy Ranjbar mördades. Att vid ett sånt tillfälle tillsammans med högst 500 andra (och 200-300 i Lund) delta i en öppet rasistisk demonstration organiserad av ett fascistiskt parti är en politisk handling som inte kan missförstås.

Det andra argumentet utgår från vad jag vill få reda på. Den här artikeln handlar inte om vilka som hyser rasistiska attityder, röstar på Sverigedemokraterna eller bränner flyktingföreläggningar. Nån heltäckande bild av fascismen eller rasismen i Sverige kan jag inte presentera. Däremot kan den svara på vilka som deltar

i fascistiskt organiserade gatuaktioner i Stockholm. De här personerna lät sig inte stoppas av nåt annat än polisiär övermakt. Det kan inte heller missförstås.

Vilka är de?

Femtiofyra män. En kvinna. Den yngste femton, den äldste tjugofem, medianåldern är arton år.¹³ Fyrtiosju av dem bor i Stockholms län, en i norra, resten i östra eller södra Sverige. En av dem säger i polisförhören att han är medlem i Sverigedemokraterna (20 år), två av dem har senare gripits tillsammans med ledande VAM-medlemmar (båda 21 år). Det är vad jag vet om deras anknytning till den organiserade fascismen.

Klassperspektivet

Kanske nåt oegentligt låter jag här en äldre uppfattning representeras av Heléne Lööw. Hon hävdar i en tidig artikel att det framförallt är fyra kategorier som låter sig rekryteras till fascistiska organisationer: Pensionärer (antingen överlevande från trettiotal-et eller allmän moraliskt och nationellt sinnade), ungdomar (som saknar arbete eller bostad eller bådadera) eller "arbetslösa" (inom citationstecken eftersom där inkluderas de som ofrivilligt tvingats byta arbete eller är sysselsatta genom AMS) samt yngre akademiker med stora studieskulder. Samtliga är grupper med ekonomiska och andra svårigheter, och som har anledning att känna sig "svikna" av, eller utanför samhället.¹⁴ Ett problem är att de är så stora att indelningen ändå inte kan förklara särskilt mycket.

Denna uppfattning ifrågasattes för ett par nummer sen i

Anarkistisk Tidskrift av Birgit Rommelspacher, som menar att man inte kan säga att någon kategori är mer benägen än någon annan att hysa fascistiska attityder. Det finns heller inga belägg för att de mer välintegrerade i mindre utsträckning än andra hyser fascistiska attityder, möjligen kan det vara tvärtom.¹⁵

Tre saker ska först av allt sägas som kommentar till detta. För det första redovisar Lööw inga empiriska belägg alls i den nämnda artikeln, men det framgår att hon dels refererar till undersökningar kring medlemssammansättningen i trettioalets organisationer,¹⁶ dels till rättegången mot NRP:s RAG-grupp i Göteborg 1986.¹⁷ Rommelspacher å sin sida refererar enbart till attitydundersökningar och valanalyser. De talar för det andra om två olika fenomen – medlemssammansättning och attityder – som inte alls behöver överensstämma. För det tredje refererar Rommelspacher till Tyskland, Lööw till Sverige.

Till saken hör också att Lööw på senare tid tycks ha börjat revidera sin uppfattning. I artikeln *Nationalsocialistisk undergroundkultur* säger hon att:

Medlemmarna är sällan socialt utslagna utan har ofta vanliga arbeten eller studerar, men på fritiden umgås de praktiskt taget uteslutande med likasinnade.¹⁸

I sin senaste uppsats hänvisar hon också till en ännu inte färdigställd undersökning om ”medlemmarnas ålder och sociala bakgrund”.¹⁹

Men hur är det? Är våra fascister mer arbetslösa än andra?

Nej.

Av de tjuoen personer som fyllt nitton år den 30 november

1991 säger en person i polisförhören att han varit arbetslös nyligen, en säger sig fortfarande vara det. Den senare taxerades för övrigt för en inkomst på 188 000 kr under 1991. Bortser vi från en studerande (56 000) och en värnpliktig (51 000) har vi bara en riktig låginkomsttagare i församlingen, en vaktmästare (33 000).

Vad arbetar de med? En uppger inget yrke. Annars har vi tre byggnadsarbetare, till vilka vi kanske också kan räkna en maskinist på en rivningsfirma och en snickare.²⁰ Sen har vi två lagerarbetare, två vaktmästare, en asfaltläggare, en gjuteriarbetare, en barnskötare, en kuverterare, en tidningsdistributör, en brevbärare, en parkarbetare, en bilplåtslagare och en kock. Arbetaryrken rakt igenom alltså, och för åldersgruppen hade man nog väntat sig ytterligare ett par tre studerande. Men de är inte arbetslösa.²¹

Räknar vi bort den studerande och den värnpliktige har de en medianinkomst på 122 000 kr under 1991,²² vilket är väsentligt över den medianinkomst som gäller för hela riket, 104 160 kr.²³

Saknar de bostad? Ja, de yngsta gör det. Samtliga fascister som fyllt 18 men inte 20 år är folkbokförda hos föräldrarna, eller hos den ena föräldern, men bara 33 % av de som är mellan 20 och 26 år.²⁴ Detta ska jämföras med ett riksgenomsnitt på 81 % för 18-19-åringar och 35 % för dem mellan 20 och 24 år.²⁵

Eftersom de är så unga finns det all anledning att också ta en titt på deras föräldrars ekonomiska ställning. Jag har räknat på enklast möjliga vis. Utgångspunkten är föräldrarnas taxerade förvärvsinkomst för 1991. Jag lägger samman faderns och moderns inkomst oavsett om de (numer) bor tillsammans eller inte. Det ska medges att detta inte riktigt speglar den faktiska situationen, men jag anser att det är det minst dåliga alternativet. Det bör iallafall ge ett grovt mått på den ekonomiska standard som

barnet haft under uppväxttiden. Var barnet faktiskt bött bortser jag alltså ifrån, liksom hur många barn föräldrarna har.²⁶

Vi får då fram en medianinkomst på 340 000 kr per familj.²⁷ Eftersom en av familjeinkomsterna är dramatiskt högre än de andra kan det finnas skäl att se efter också vad som händer om vi bortser från den. Nästan inget. Vi får då en medianinkomst på 337 500 kr.²⁸

Detta ska jämföras med medianinkomsten i Stockholm som vid samma tid för jämförbara familjer i Stockholms stad låg på 367 381 kr.²⁹ Fascisternas familjer har alltså en medianinkomst som ligger knappt 9 % under medianinkomsten i Stockholm. De har vuxit upp under knappare omständigheter än andra, om man utgår från Stockholmsförhållanden, men skillnaden är ändå inte så stor att det går att generalisera utifrån den. Vi får inte heller glömma att familjeinkomsterna varierar mellan 238 000 och 2 330 000 kr. Även fascismen är ett klassamhälle, nåt vi återkommer till.

Slutsats: Fascisternas personliga ekonomiska omständigheter är fullt jämförbara med deras jämnårigas. Framförallt de äldre av dem studerar i något mindre utsträckning än andra, men de går inte arbetslösa. Deras inkomster ligger snarast något över genomsnittet för deras åldersklasser. De har flyttat hemifrån i nästan exakt samma utsträckning som genomsnittet i Sverige. Deras föräldrar har för stockholmska förhållanden nåt lägre medianinkomster, men skillnaden är knappast så stor att de kan kallas underprivilegerade. Framförallt inte om man jämför med inkomstnivån i riket som helhet, vilken ligger klart under Stockholms.

Problemperspektivet

Vi kan raskt konstatera att deras synliga problem är av det mer modesta slaget. Det finns inga spår av allvarigare drogmissbruk, undantaget helgfylla bland boneheads. Sex av dem (19, 19, 20, 22, 22, 25 år) var dömda tidigare, men ingen av dem till allvarigare påföljd än villkorligt. Två av dem var dömda två gånger, de andra en gång. Det handlar undantagslöst om oprovocerat gatubräk och liknande i fyllan och villan. Om samtliga dessa räknas till en "problemgrupp" – vilket innebär att ge begreppet "problem" en mycket vid tolkning – utgör denna ändå inte mer än 11 % av hela populationen. Det är naturligtvis en överrepresentation, och en mycket kraftig sådan, men längre än till dessa sex sträcker sig knappast en "problemgruppsförklaring".

Däremot kan vi få en indikation på mindre synliga störningar genom att undersöka deras familjeförhållanden. Jag känner inte till nån svensk forskning på det här området, men i Tyskland har mycket skrivits om förhållandet mellan familjestrukturen och den fascistiska mentaliteten. Wilhelm Reich, Theodor W. Adorno och Alice Miller kan sägas representera tre olika generationer av forskare som arbetat med det temat.³⁰ Även om jag inte alls kommer åt de intrikata samband ett sånt här perspektiv behandlar, kan jag undersöka om deras familjeförhållanden på nåt avgörande sätt avviker från de genomsnittliga förhållandena bland jämförbara grupper. Om så är fallet finns det all anledning att titta närmare på den här problematiken.

Materialet tillåter alltså inte några djupare studier. Det enda jag kommer åt på ett heltäckande sätt är om föräldrarna idag bor ihop.³¹ Då finner vi att i 26 fall av 52 (29 av 55 om jag räknar med

de tre döda/utvandrade fäderna), bor föräldrarna idag på skilda håll.³² Det är 50 % (53).

Detta är en mycket hög överrepresentation. Den jämförelse med officiell statistik som jag kan göra visar att andelen isärflyttade föräldrar för jämförbara ungdomar ligger på drygt 30 %.³³ Siffrorna är osäkra, men om vi antar att den riktiga siffran skulle vara så hög som 35 % för mina åldersgrupper, handlar det ändå om en överrepresentation på 43 %.

Slutsats: Problemperspektivet har en mycket begränsad räckvidd, när det gäller fascisternas personliga situation. Däremot har deras familjer upplösts i betydligt högre grad än andras. Varför vet vi inte alls. Men det skulle inte skada att ta reda på det. Titta gärna på vad Reich, Adorno och Miller har skrivit.

Exponeringsperspektivet

Segregation och rasism har alltid hört ihop, världen över. Enligt Anthony King är rasismen, även den variant som antar att de sociala klasserna genetiskt skiljer sig åt, i stor utsträckning en produkt av den segregation av städerna som tog fart i Storbritannien på 1820-talet, och sen spred sig över Europa och världen.³⁴

Så tycks emellertid inte vara fallet i Stockholm. Av mina 55 fascister bor 47 stycken i Stockholms län. Av dem bor 36 % i nån av de mest invandrarrika kommunerna, eller församlingarna inom Stockholms stad,³⁵ vilket ska jämföras med 26,5 % av befolkningen som helhet. Endast 12,7 % bor i nån av de tio invandrarfattigaste kommunerna eller församlingarna, mot 14,5 % av befolkningen som helhet.³⁶

Problemet med exponeringsperspektivet är att det lika lätt kan vändas till sin motsats. Åtminstone under en övergångsperiod kan problem lika lätt skapas av bristfällig samlevnad som av bristfällig kontakt. Om man ska komma åt såna saker måste man övergå från det statiska perspektiv jag har använt hittills till ett historiskt, jag måste införa tiden som en variabel. Detta kan jag bara göra genom att dela upp mina fascister efter ålder, med de problem det naturligtvis för med sig att dela en så liten grupp som 55 personer i ännu mindre delar.

Men det ger oss en del intressant information. Vi finner att föräldrarnas medianinkomst varierar ganska lite mellan åldersgrupperna.³⁷ Däremot är skillnaderna mycket stora när det gäller deras familjesituation. Medan endast en tredjedel av 15-17-åringarnas föräldrar flyttat isär är andelen nästan exakt den motsatta för de båda äldre åldersgrupperna (68 % av 22 18-20-åringar, 67 % av 9 21-25-åringar). Det är alltså bland dem vi hittar hela avvikelsen från riksgenomsnittet. Bland 15-17-åringarna hittar vi däremot fem av de sex personer som bor i invandrarfattiga områden. De som kommer från invandrarrika områden är mer jämnt fördelade, men även där hittar vi den minsta andelen bland de yngsta.

Ett sätt att gå vidare härifrån är att undersöka fascismen som kulturellt uttryck. Det är känt att Sverigedemokraternas 30 novemberdemonstration 1991 präglades av stora motsättningar mellan organiserade fascister och boneheads. Samtidigt lyckades de samla ihop en betydligt större demonstration än tidigare år, den bör med andra ord ha innehållit en hel del nytillkomna demonstranter. Deltagarna i demonstrationen kan antas representera flera olika livsstilar och ungdomskulturer.

Jag har försökt att dela upp mina 55 fascister ungdomskul-

turellt enligt en del saker de säger i polisförhören. Det verkar som om man ganska tydligt kan skilja ut två kraftigt åtskilda grupper, som båda relaterar sig till boneheadskulturen.³⁸

I polisförhören säger 16 personer *antingen* att de är skinheads *eller* att de innan de gick till demonstrationen deltog i uppladdningen i skinheadsbaracken bredvid Fryshuset på Söder *eller* att de efter demonstrationen skulle följa med till den av Sverigedemokraterna arrangerade skinheadskonserten, med bland andra oibandet Ultima Thule. Till dessa har jag också räknat en person som jag identifierade som skinhead på ett passfoto taget ganska exakt vid samma tidpunkt som demonstrationen. Boneheadsgruppen summerar alltså sjutton personer.

Å andra sidan har 13 personer i polisförhören sagt *antingen* att det var skinheads som stod för allt våld vid tillfället, *eller* att det var skinheads som jagade dem till den plats där de greps, *eller* bara att de allmänt sett var rädda för skinheads. Dessa tretton utgör min mainstreamgrupp.³⁹

Denna ungdomskulturella uppdelning förstärker det mönster jag fann tidigare. Boneheadsgruppen är helt dominerande bland de äldre (åtta av nio, den nionde oidentifierad). Vi hittar starkare skillnader mellan familjeinkomsterna, där medianinkomsten för den yngsta mainstreamgruppen (sju personer) ligger på 416 000 kr, medan den för de äldsta boneheads (åtta personer) ligger på 337 000 kr. Av mainstreamgruppens föräldrar har 23 % flyttat isär, jämfört med 65 % i boneheadsgruppen, även här blir skillnaderna större om vi polariserar grupperna efter ålder. Slutligen tillhör fyra av de sex som kommer från invandrarfattiga områden mainstreamgruppen, ingen av de sex är bonehead.

Slutsats: De 55 fascisterna är alltså fördelade ungefär proportionellt med den övriga befolkningen på invandrarrika och invandrarfattiga områden. Däremot finns ett tydligt historiskt mönster, som jag har försökt fånga genom att dela upp dem efter ålder och ungdomskultur. Vi finner då att de yngsta, som vid tillfället var 15-17 år gamla, avviker mycket kraftigt från sina äldre kamrater. Deras föräldrar har högre inkomster, till och med nåt högre än genomsnittet för Stockholmsområdet. Deras föräldrar har i betydligt mindre utsträckning än de andras flyttat isär, och det är också i den här gruppen vi hittar fem av de sex som bor i invandrarfattiga områden (den sjätte var för övrigt 18 år). Den ungdomskulturella uppdelningen i mainstream och boneheads förstärker denna uppdelning ytterligare. Även om en uppdelning av det här slaget gör de återstående grupperna så små att man för länge sen passerat den gräns där meningsfulla statistiska slutsatser kan dras, ens med den välvilligaste tolkning, går det inte att resonera bort det mönster jag har lyckats påvisa.

Epilog: Jag har i mitt arbete som spärrvakt på SL kunnat iakta en grupp ungdomar som kommer från ett ganska välmående villaområde utanför Stockholm.⁴⁰ För några år sen, när de var kanske 13-15 år, heilade de och sjöng Staten och kapitalet om vartannat i pubertala försök att provocera. Nu har de vuxit upp till skinheads i övre tonåren. Fortfarande tillbringar de dock en god del av helgkvällarna i biljetthallen, i brist på annat antar jag.

Jag tror att jag har kunnat påvisa att mina 55 fascister i den mån deras bakgrund avviker alls från andra ungdomars, avviker i mycket olika grad. Så olika är de att jag tror att man kan tala om två skilda sociala grupper, om man kommer ihåg att ingen av

dem avviker särskilt dramatiskt från genomsnittet. Men en stor del kommer från familjer som uppvisar en betydligt *mindre* andel "problemfaktorer" än den genomsnittliga familjen. Och de skiljer sig systematiskt från de övriga både vad gäller ålder och ungdomskultur. Det är helt enkelt så att en hel del ungdomar som man inte skulle förvänta sig att finna i såna här sammanhang har dragits till att delta i fascistiska aktiviteter. Vi får inte låta lura oss av deras ålder, för de flesta av dem är det med all säkerhet ett livsval.

Men varför? Det finns flera möjliga förklaringar. En skulle kunna vara att man utgår från deras ålder och menar att många kan nosa på fascismen i sin ungdom, men det är bara de som har nån form av problem i bakgrunden som stannar. En annan, och, tror jag, rimligare, är att hänvisa till de tydliga förskjutningar i opinionen gentemot invandrare som Charles Westin menar sig ha kunnat registrera nån gång mellan 1989 och 1991.⁴¹ Det återstår isåfall att förklara dessa. Beror de på de flyktningfientliga signaler som den socialdemokratiska regeringen skickade ut med inskränkningarna i asylrätten 13/12 1989 (och naturligtvis folkomröstningen i Sjöbo ett år tidigare, även den ett stort nederlag för flyktningvännerna)? Eller beror de på Sverigedemokraternas och Storm-nätverkets ökade politiska aktiviteter i ungefär samma veva? Eller på mentalitetsförändringar under en mycket längre tidsperiod, som inte slog igenom förrän då? Eller allt detta på en gång eller nåt helt annat.

En sak bör åtminstone stå helt klar: vi har inte råd med fler nederlag.

Den lite mindre våldsamma rasismen

Hur det gick till när gamla fascistiska tankemönster letade sig in i den svenska debatten i kölvattnet av flyktingströmmarna efter järnridåns fall

Givetvis är det en sanslös provokation. När den gamla amerikanska mjukvänstertidskriften *Telos* ägnar ett dubbelnummer (98/99, utkommet i julas [1995]) åt den franska intellektuella riktningen *Nouvelle Droite*, Ny Höger, och dess ledande företrädare Alain de Benoist, sker det faktiskt i syfte att försvara och rehabilitera en man som av det franska intellektuella etablissemanget beskylls för högerextremism, rasism och fascism. Den kritik tidskriftens redaktör Paul Piccone riktar mot de Benoist är mycket modest och handlar framför allt om att hans antiamerikanism är för ytlig och bortser från det direktdemokratiska jeffersonska arvet. de Benoist får dessutom själv tillfälle att bre ut sig i flera artiklar och intervjuer.

Nu handlar denna manöver nog mindre om halsbrytande antirasistisk taktik än om att *Telos* själva glidit långt högerut och

letar europeiska bundsförvanter i sin anticlintoniska nyfederalism (se också Göran Dahls artiklar i *Res Publica* nr 27 och 29). I det sammanhanget har de Benoist förekommit i tidigare nummer (n° 94 och 95). Men likafullt är utgåvan mycket användbar, som den första dokumentinsamlingen på engelska ur detta fransk-italienska idésammanhang.

Huvuddelen av artiklarna kretsar kring ett upprop, *Uppmaning till vaksambet*, som publicerades i ansedda *Le Monde* 13 juli 1993. Bland de fyrtio undertecknarna finns välkända namn som Pierre Bourdieu, Jacques Derrida, Arlette Farge och Michelle Perrot, och efter ett år hade antalet undertecknare stigit till nästan tusen. Bakgrunden till uppropet var de Benoists framgångar bland franska vänsterintellektuella. Flera betydande personer, bland andra islamskännaren Bruno Étienne, har medarbetat i hans tidskrift *KRISIS*, själv har han bland annat skrivit i kommunistpartiets kulturtidskrift *l'Unita*.

de Benoist och den intellektuella grupperingen GRECE har grundligt förändrat sina utgångspunkter från det sena sextiotalets antikommunism och biologiskt härledda rasism och klassism (vilka delvis övertagits av utbrytargrupperingen *Club de l'Horloge*, klockans klubb, den moderata falangen inom Front National närstående) till solidaritet med Tredje världen (eller snarare dess reellt existerande regimer), antikommunism och radikal demokrati – allt övertaget från den antistalinistiska vänstergrupperingen en gång skapades för att bekämpa.

Det innebär inte – vad de Benoist än vill få oss att tro – att de sällat sig till vad vi vant oss vid att kalla vänster. GRECE excellerar framför allt i en inbiten antiliberalism. Målsättningen är att förena ett etniskt uppdelat och regionaliserat Europa – ”de tusen

flaggornas” – gentemot en homogeniserande och nivellerande amerikanism. de Benoist söker sig tillbaka till den förkristna tiden och ett som han menar gemensamt europeiskt – ”hedniskt” ljuder stridsropet – kulturarv. Detta riskerar idag att förödas, menar han, av den asiatiska judisk-kristna kulturen, av vilken liberalismen bara är en sekulär variant (givetvis avfärdas i samma andetag de annars närliggande associationerna till nazistiska myter om arier och judar). Universalism och ”myten om mänskliga rättigheter” avfärdas som totalitärt assimileringstvång, de Benoist använder till och med ordet *etnocide*, folkmord.

Vid sidan av det från vänstern övertagna begreppet ”rätten till skillnad” är gruppen nämligen fortfarande hemfallen åt sin tro på ”naturliga hierarkier”. Dessa kan dock bara förvaltas i etniskt homogena ”kulturella samfälligheter”, sammanknutna i ett ”imperium” efter modell av de tidigmoderna Ottomanska och Österrikisk-Ungerska, och hängivet den europeiska *idén*. Ordnat politiskt liv – ”organisk demokrati” – förklaras bara vara möjligt under förutsättningen av gemensamma värden och ett gemensamt naturvuxet kulturarv, omöjligt att skapa på politisk väg, karakteriserar varje politisk enhet. Här menar de sig i grund och botten dra samma slutsatser som liberala kommunitarister som Rawls och Waltzer, och hylla samma ideal som postmarxistiska radikaldemokrater.

Slutsatsen blir emellertid – trots att de Benoist själv, till skillnad dock från många av hans tidigare och nuvarande medarbetare, tar avstånd från Front National och försvarar invandrarnas rättigheter – att människor från olika kulturer inte kan leva samman, och att alla försök att kombinera assimilering och mångkulturalism är dömda att misslyckas.

Den franske fascismforskaren Pierre-André Taguieff menar, samtidigt som han betonar att det är viktigt att uppmärksamma de nyanser som finns inom det högerextremistiska intellektuella fältet, att vi här har att göra med två former av rasism, varav de Benoist bara erkänner den ena. Dels universalismens, som utvecklats ur upplysningsarvet, och som föreställer sig en skala på vilken man kan mäta rasernas värden, efter det ena eller andra kriteriet, och där en grundläggande ojämlikhet är problemet. Dels kommunitarismens, som absolutifierar skillnaderna mellan grupper, och där det avgörande inte är en grundläggande ojämlikhet i förmågor, utan en övergripande oförmåga att kommunicera.

Gemensamt för dessa båda, förklarar Taguieff, är emellertid *rädslan att blanda*, må det vara kroppar, idéer eller kulturer. Denna *mixofobi*, rasimens kärna, kan alltså ha formen både av undertryckande och av hyllande och strävan att bevara skillnader (i verkliga livet kan de naturligtvis förekomma samtidigt och kombinerade). I det första fallet är rasismen ett sätt att vidmakthålla maktförhållanden, i det andra klär de utsatta skott för moderniseringsprocessens ständiga omskapande av levnadsförhållandena. Varje förändring identifieras med kulturblandning.

Detta, menar Taguieff, är antirasister alltför dåligt medvetna om, och det har konsekvenser för hur ett antirasistiskt arbete bör bedrivas. Gentemot assimileringen måste kulturella val försvaras, men rätten till skillnad är i själva verket alltid en andrarangsfråga, menar Taguieff, underordnad varje individs oavvisliga dignitet. Lika stor vaksamhet måste riktas mot uppfattningen att

tvärkulturell kommunikation är omöjlig, att kulturella uttryck inte går att översätta.

Uppropet mot de Benoist publicerades i ett skede när han är svagare än på länge, menar Taguieff, beskylld som han är från vänster för kryptofascism och bland sin traditionella publik för kryptokommunism. Nyhögerns inflytande är dock, som framgår av *Rapport 1995, Panorama des actes racistes et de l'extrémisme de droite en Europe* fortfarande mycket stort och på sikt kanske avgörande för högerextremismens framtid i Europa.

Denna 250-sidiga bok är en studie, land för land, av allsköns högerextremism, fascism, rasism och antisemitism i Europa, inräknat även ex-Sovjets europeiska del och ex-Jugoslavien. Den ges ut av *CRIDA* (Centre de recherche d'information et de documentation antiraciste) vilka också ger ut den franska antifascisttidningen *REFLEXes*, i samarbete med aktiva antifascister i hela Europa, som danska *Demos*, norska *Antirasistisk Senter*, engelska *Searchlight* och tyska *Antifa Infoblatt* (bidraget om Sverige har skrivits av journalisten Stieg Larsson). Boken, som nu föreligger i en franskspråkig provupplaga, ska i fortsättningen komma ut årligen. Den innehåller även en temadel, den här gången ägnad högerextremistiska nätverk.

Ett par av dessa nätverk tillhör nyhögern (boken tar också upp skinnbollarnas anti-antifakampanj och högerextremisterna i Europaparlamentet). *Nouvelle Droite* har de senaste åren haft en ganska omfattande verksamhet i Front National och har bland annat där lyckats få dess teoretiska tidskrift *Identité* att frångå sin tidigare eurocentrism, med ett nummer våren 1994 ägnat den kulturella globaliseringens hot mot Tredje världen. *Identité* har också bland annat försvarat muslimska skolflickors rätt att

bära slöja i franska skolor. Även här märks i trikontismen den differentialistiska rasismens vaktslående om föregivet orubbliga kulturella särdrag. Journalisten René Monzat, som skrivit bidraget om *Nouvelle Droite*, menar att detta sker i samband med att de franska högerextremisterna försöker bygga upp en egen intellektuell plattform, för att kunna konkurrera med de alltmer rasistiska konservativa partierna. Redan tidigare har ju Le Pen framgångsrikt kunnat exploatera den från GRECE hämtade kulturrasimen. Samtidigt ökar samarbetet med kommunistiska intellektuella, till den grad att man börjar tala om en ”rödbrun front” efter rysk modell.

de Benoist och hans belgiske kollega och rival Robert Steuckers har för övrigt själva försökt att etablera sin riktning hos den ryske högerextremisten Alexander Dugin, ledare för den marginella National-bolsjevikiska fronten. Dugin ger ut flera tidskrifter, bland annat en variant av de Benoists *Elemente*, kallad *Elementy*. Ett år efter besöket hos Dugin, som ägde rum i mars 1992, är dock de Benoist angelägen om att ta avstånd från Dugin, som visat sig bara alltför angelägen om att synas bland allsköns antisemiter och nazister (och därmed hotar de Benoists flört med fransk vänster). Dugin har också nära kontakter med serbiska *Nase Ideje*, *Våra idéer*, utgiven av den De vita örnarna-milisen närstående Drago Kalajic.

Den första icke-franska nyhögergrupperingen var annars den italienska, som inledde sin verksamhet på sjuttioalet. I centrum står här statsvetaren Marco Tarchi, tidigare styrelsemedlem i MSI, som på senare tid tycks ”göra en de Benoist” och bland annat har släppts in till före detta kommunistpartiets Unita-festival. Utgivningen av hans tidskrift *Elementi* går dock trögt. Än sämre

går det bland de konservativa revolutionärerna i Tyskland runt Thuleseminariet, som hellre verkar vilja ägna sig åt partiarbete (i Republikanerna eller Tyska förbundet för folk och fosterland).

Vidare har en mindre intellektuell gruppering runt belgaren Robert Steuckers, Synergies européennes, avsöndrats. Dessa kritiserar framförallt GRECE:s hedendom och de Benoists ständiga dementier av allsköns kontakter med nazister och antisemiter; han är enligt deras mening ”rädd för sin egen skugga”. Icke desto mindre är flera viktiga personer aktiva i båda grupperingarna, så splittringen kan vara fabricerad.

Synergies står i sin tur nära de nationella bolsjevikerna i Front Européen de Libération, Europeiska befrielsefronten, skapat av belgaren Jean Thiriart (död 1992). Liksom *Nouvelle Droite* motsätter de sig utländska inflytanden, men tänker sig till skillnad från nyhögerens ”hundra flaggor” en enhetlig europeisk nationalstat. De har framförallt ägnat sig åt att försöka infiltrera radikala ungdomsrörelser – gröna, anarkister, antiimperialister – fast än så länge med begränsad framgång. Även FEL har försökt etablera sig i Ryssland och under våren 1994 fördes, på plats i Teheran, förhandlingar med den iranska regimen. Om Ryssland skulle utgöra ett brohuvud – ett Piemonte, efter förebild från Italiens enande – skulle Iran, och andra, ska vi kalla dem i sin totalitära konservatism i dessa kretsar ”kulturellt korrekta” länder, utgöra en ”yttre lunga” inför det förestående befrielsekriget mot amerikanismen.

Dessa grupperingar innefattar ett ytterst litet antal människor – dock brukar omkring 500 personer varje år bevista GRECE:s sommarseminarier. Deras ideologiska betydelse är dock betydligt större. De närmaste motsvarigheterna i Sverige lär vara gruppen

kring *Fri information* och Ingrid Björkman, som inspirerats av Den danske forening, en högerextremistisk gruppering vilken bland annat lyckats infiltrera de danska liberalerna Venstre. Fri informations utgivare är medlem i Moderata samlingspartiet.

Björkman har tillsammans med Jan Elfverson och socialdemokraten Åke Wedin under det senaste året byggt upp ett nätverk som ska påverka regeringens invandrar- och flyktingpolitiska kommittéer. Grundtanken är att minskad asylinvandring ska kombineras med ökade bidrag via UNHCR till flyktingläger långt från Sverige.

Men detta om extremisterna. Farligare är kanske om dessa tänkesätt breder ut sig på en mer övergripande nivå. Medan den universalistiska rasismen legitimerade imperialism, kolonialism och slaveri, legitimerar den differentialistiska rasismen nedmonterandet av den internationella solidariteten. Minskande bistånd till hårt drabbade länder i Tredje världen kan motiveras med respekt för egenvalda utvecklingsvägar. Socialstatlig diskriminering av invandrare med kulturell autonomi och stängda gränser för flyktingar med anpassningssvårigheter. På så vis får de båda rasismerna också i mycket samma följder. Till sina konsekvenser finns det ingen skillnad mellan yttranden som detta:

Blandning mellan rasbiologiskt högt stående folk (som de skandinaviska) och sämre kvalificerade folkelement, t ex zigenare, galizier, vissa ryska folkslag o.d., är avgjort förkastlig.⁴²

och detta:

För många flyktingar, som saknar utbildnings- och erfarenhetsmässiga förutsättningar för ett liv långt borta från

hemlandet och dess kultur, är det bättre att få hjälp på närmare håll.⁴³

Tongångar som dessa förekom också vid vårens [1994] socialdemokratiska partikongress. En motion av Ingela Dahlén (nr 1017) hade den olycksbådande titeln “*Segregation - en tidsinställd bomb*”:

Den stora sociala sprängkraften i denna utveckling innebär ett avsevärt hot. Det är inte en överdrift att tala om en tidsinställd bomb; en blandning av etniska konflikter, droger och arbetslöshet samt stora skillnader i inkomster, utbildning, boende och hälsa.

Av biträdande arbetsmarknadsministern Leif Blomberg får vi ytterligare en lektion:

Redan 1993, när jag lämnade Metall, tyckte jag att en del av nydisarnas förslag var bra. Jag tycker att det är bra att hjälpa flyktingar i närområdet. Om det skulle hända något i Sverige, och jag var tvungen att fly, då skulle jag sticka till Norge eftersom jag känner mig hemma där. Men min tanke hade hela tiden varit att återvända hem igen.⁴⁴

Den gamle marxisten, numer jungianen och fritidsledaren Anders Carlberg vidareutvecklar i en bok dessa resonemang med avstamp i en tilltagande social upplösning, mest markerad i storstäderna. De gamla sociala nätverken är sedan länge borta och förtvinande folkrörelser klarar inte längre av att fylla det sociala vacuum som uppstått.⁴⁵ Isolerade och olyckliga människor drivs antingen till

vansinnesdåd som mordet på Stureplan i Stockholm i december 1994, eller in i hierarkiska sekter.⁴⁶ Än värre, risken är uppenbar att en alltmer reaktionär arbetarklass kommer att föra uttalade fascistiska rörelser till makten.⁴⁷

Carlberg uttrycker en rädsla för att den tilltagande individualiseringen ska hota centrala delar av den kultur han tar för given. Botemedlet mot detta ligger å ena sidan i återupprättandet av vad han kallar en ”positiv” manlighet. Det handlar om att utveckla de könsskillnader som han menar syns redan ”på skolgården”, men som med förfärande resultat undertrycks idag. I nära anslutningen till författaren Robert Bly, som tillhör den amerikanska Jungrörelsen,⁴⁸ propagerar han för sökandet efter en identitet med rötter i ”det djuriska”, och i odlandet av könsspecifika uppgifter.⁴⁹ Vapen, förklarar han i en psykologiskt intressant passage, bör kvinnor aldrig få komma nära:

Det finns en väsentlig skillnad mellan krigaren och massmördaren, mellan riddaren och våldsmannen. /.../ Denna skillnad har kvinnor ofta svårt att förstå. I den traditionella kvinnliga kulturen finns inte denna uppdelning. Kvinnor saknar medel och förmåga att behärska skillnaderna. När en kvinna väl går över gränsen till den manliga sfären, när hon kliver utanför den sociala kontrollen, tappar hon därför lätt alla hämningar. Det lilla fåtal kvinnor som passerar denna gräns, som använder sitt svärd, som går från krigare till massmördare, utvecklas ofta till de mest bestialiska mördarna.⁵⁰

Denna sorteringsiver är ännu mer markerad när det gäller det andra botemedlet, den lika ”positiva” nationalismen. Denna

har tre beståndsdelar: Ett bejakande av människors behov av nationalistiska känslor, trots att Carlberg villigt medger deras irrationella karaktär.⁵¹ Vidare hårdare krav på kulturell integration, kombinerade med att invandrare ska uppmuntras att engagera sig politiskt. Men det ”svenska språket, historien och kulturen måste utgöra det grundläggande fundamentet och det gemensamma bandet mellan svenskar och olika invandrargrupper”. Samtidigt som han motsätter sig olika former av diskriminering, uttrycker han en tydlig rädsla för att invandringen skulle innebära verkliga förändringar av samhället, med formuleringar som vi känner igen:

Mångkulturellt är bra om det innebär att alla har rätt till sina rötter, religion och bakgrund, men fel om vi tror att Sverige ska kunna bli ett mischmasch av olika likställda kulturella företeelser. Det måste finnas en enhetlig kultur, gemensam för alla. Alla andra samhällen kommer att slitas sönder av inre motsättningar.⁵²

Rimligen är det också här, i ängsligheten inför kulturell förändring, vi finner nyckeln till det tredje inslaget i den ”positiva” nationalismen, nämligen en ordentligt skärpt asylpolitik. Man får söka sig långt ut i högerextremismen för att hitta motsvarigheter till Carlbergs förslag om att avskaffa rätten till individuell prövning av asylskäl. Detta skulle helt enkelt innebära att Sverige sa upp Genèvekonventionen. Istället, menar han, ska ett begränsat antal flyktingar överföras direkt från flyktingläger på olika håll i världen och huvudinriktningen ska vara att använda bistånd till hjälp åt dem som på så sätt stängs inne i ”närområdet”.⁵³

Mot mixofobin, vilka former den än tar, får vår vaksamhet aldrig slappna.

Den respektabla rasismen

Fem meriterade forskare och en främlingsfientlig rättshaverist. Så ser den svenska intellektuella rasismen ut.

Ännu så länge har de inga problem att sprida sina åsikter. Utrikespolitiska institutet och de stora morgontidningarnas debattsidor bereder generöst utrymme.

Men respektabiliteten är bara fernissa. Allt tyder på att gruppen har väl utvecklade kontakter med det rasistiska Sjöbopartiet. Det enda som verkar avhålla dem från att även stödja det fascistiska partiet Sverigedemokraterna är partiets i deras ögon inte alltför lyckade framträdanden i TV. Heilande och armviftande går nämligen inte hem i stugorna.

Gruppen har hittills hunnit publicera två böcker, en tunnare skrift och flera tiotal debattartiklar i rikstäckande tidningar.

Vidare står den av allt att döma mycket nära bulletinen *Fri information*, som sen 1992 ges ut sex gånger per år av en stockholmsbaserad tidningsförening. Den enda i redaktionen som framträder med sitt namn är läkaren och moderaten Eva Bergqvist.

Men gruppens medlemmar kan inte ha varit obekanta med det faktum att deras skrifter ivrigt marknadsförts av tidningen i mer än ett år. Den senaste boken, *Invandring sammanbrott eller utveckling*, skriven av Ingrid Björkman, Jan Elfverson och Åke Wedin, presenterades redan innan den utkommit. Tidningen ger nu även sina läsare möjligheten att sälja böckerna på kommission. *Fri information* stödjer i sin tur Sjöbopartiet.

Den här typen av informella grupperingar är, som jag visade i förra kapitlet, inget ovanligt inom den internationella högerextremismen. Franska GRECE och Club de l'Horloge, brittiska Salisbury Group och Monday Club, tyska Junges Forum och Thule Seminar är bara några exempel.

Gemensamt är strävan att anpassa de högerextrema idéerna efter de debattklimat som råder i olika länder. Målet är givetvis att nå de etablerade partierna. Redan i de båda första av gruppens skrifter, Eskil Block och Åke Wedins *Flyktningpolitik i analys* (skriven för att delas ut på den socialdemokratiska partikongressen 1993, dock inte sanktionerad av partiet) och Gunnar Jervas *Flyktningsexplosionen - vår tids ödeskeris* (utgiven i Utrikespolitiska institutets serie Världspolitikens dagsfrågor 1993) finns en tydlig strävan att knyta an särskilt till den svenska biståndspolitiska debatten.

Gruppen har idag i hög grad tonat ner försöken att framma rädsla för framtida samhällskatastrofer i Sverige som följd av flyktinginvandringen. De rasistiska antagandena i det argumentet var alltför lätt genomskådade (temat är dock, som vi snart ska se långtifrån övergivet). Istället knyter de an till den starka tradition av internationell solidaritet som etablerats i Sverige de senaste decennierna: Hjälp flyktingarna på plats så räcker pengarna till fler; utbildna invandrarna och sänd sen hem dem för att, som en del av

biståndet, hjälpa till med återuppbyggnaden av deras hemländer. Kontentan är dock uppenbar och välkänd: ut med packet!

Gruppen anknyter även till traditionen av starkt kommunalt självstyre när de publicerar en uppmaning i Kommunförbundets tidning *Kommunaktuellt*, undertecknad av Björkman, Elfverson, Jervas och Wedin), till kommunledningarna att kräva av regeringen att den skärper flyktingpolitiken.⁵⁴ Med andra ord att utbreda ”Sjöboandan”. Detta är klassiska knep.

Ett försåtligt resonemang

Den nyutkomna *Invandring sammanbrott eller utveckling?* kan sägas summera de senaste fem årens strävanden. Formuleringarna har skärpts, väl vald statistik har tillagts.

Deras resonemang ser ut ungefär såhär: Världen hotas av överbefolkning. Samtidigt har kommunikationerna förbättrats; Sverige kan nås, snabbt och smidigt, varsomhelst ifrån i världen. Detta drar till sig falska, ”ekonomiska” flyktingar, oftast unga och välutbildade, ibland kriminella. De, eller de människosmugglare som hjälper dem, vet vilka länder som har den liberalaste flyktingpolitiken, och hur man tar sig dit. Därför har Sverige idag betydligt fler flyktingar per invånare än något annat västeuropeiskt land.

Väl i Sverige finns två alternativ. Antingen beviljas asyl (gruppen gör ett stort nummer av att endast ungefär fem procent av de flyktingar som fått uppehållstillstånd i Sverige de senaste åren har fått det som politiska flyktingar. De flesta har enbart ”flyktingliknande skäl”, så kallade de facto-flyktingar, är krigsvägrare

eller kan åberopa olika humanitära skäl). Eller så blir det efter en långvarig utredning avslag.

I det senare fallet har flyktingarna kostat pengar som, framhåller gruppen, kunnat mätta många om de istället använts som bistånd till världens många flyktingläger. I det förra fallet, menar gruppen, kan de av kulturella eller arbetsmarknadsskäl ofta inte integreras i det svenska samhället, och kostar även i detta fall stora pengar. De utgör dessutom ett hot mot den svenska kulturen och på sikt kommer deras närvaro att framkalla etniska konflikter av samma slag som i Israel, Libanon och Jugoslavien. Även afroamerikanerna i USA framhålls som ett varnande exempel. Gruppen redovisar statistik över arbetslöshet, brottlighet och socialbidragsberoende för att belägga sin tes.

Den enda hållbara lösningen är, menar de, därför att avskaffa asylrätten för långväga flyktingar. Istället skulle Sverige kunna motta en årlig kvot från olika flyktingläger, utvalda av FN:s flyktingsekretariat UNHCR. Dessa ska sedan enbart beviljas tillfälliga uppehållstillstånd, och återsändas så snart förhållandena tillåter. Som en del av det svenska biståndet skulle de först få lämplig utbildning för att kunna delta i återuppbyggnaden av sitt land. Bara i undantagsfall skulle de få bo kvar i Sverige.

Detta är ett raffinerat resonemang. Logiskt hänger det ihop. Däremot är det ingen svårighet att var för sig vederlägga premisserna:

Beror inte "försörjningskrisen" i stora delar av världen främst på sociala och politiska missförhållanden, som Sverige motarbetar men också bidrar till exempelvis genom vapenexport?

FN:s flyktingkonvention säger inget om hur man styrker att man förföljts i det land man flytt från. Bara att fruktan för förföl-

jelse ska vara välgrundad. I praktiken innebär detta i Sverige att man ska ha dokument som stödjer ens historia, och inte bara att man har varit förföljd utan fortfarande är det. Detta innebär i sin tur att den i praktiken nästan bara är tillämplig för högt uppsatta politiska funktionärer, vars organisationer kan skaffa fram såna dokument. Att de allra flesta flyktingar formellt sett inte tillhör kategorin ”konventionsflyktingar”, eller i dagligt tal politiska flyktingar, betyder inte att de inte har flytt undan förföljelse. De ”frivilliga tillägg” Sverige har gjort beträffande krigsvägrare och flyktingliknande skäl har bara närmat vår lagstiftning till den flyktingdefinition som används till exempel av flertalet afrikanska stater.

Det är riktigt att Sverige just nu tar emot fler flyktingar än övriga Västeuropa. Detta är en viktig fråga inte minst inför EU-omröstningen och den europeiska högerextremismens anstormning. Däremot står vi oss slätt gentemot en rad betydligt fattigare länder i andra världsdelar.

Det är naturligtvis riktigt att asylprövningen kostar mycket pengar – upp till tio miljarder per år de senaste åren. Men i ett rättssamhälle ska alla ha rätt till en riktig prövning och till juridiskt bistånd. Annars är det inget rättssamhälle.

Arbetslösheten kostar också stora pengar, oavsett vilket ursprung den arbetslöse har. Likaså kostar social utslagning stora pengar. Invandrare – eller rättare sagt de utländska medborgare statistiken talar om – är överrepresenterade i en del brottskategorier. Men här måste man hålla i minnet dels att de personer som alls finns i brottsregister är en försvinnande liten del både av den svenskfödda (2%) och den utlandsfödda (3,5%) befolkningen. Dels att invandrarna är starkt överrepresenterade även i den fat-

tigaste delen av befolkningen (liksom exempelvis i den välutbildade delen), där kriminalitet är vanligare än i mer välfödda skikt. Gruppens argument innehåller också ett antagande om att olika etniciteter rent faktiskt inte kan integreras eller ens leva fredligt tillsammans. Detta ska vi strax återkomma till.

Att, som gruppen föreslår, göra asylrätten avhängig av ursprung (enbart eventuella flyktingar från våra grannländer skulle godtas) strider naturligtvis mot Genèvekonventionen. Mot dess anda strider även alla de administrativa hinder som redan nu byggs upp över hela Europa och på flygplatser världen över. Detta är en politik som närmast är släkt med de "J":n som Tyskland på svenska och schweiziska myndigheters begäran stämplade i judiska trosbekännares pass åren innan andra världskriget.

Däremot finns det inget som hindrar att Sverige ökar sin kvot (2 000) av de flyktingar som administreras via UNHCR. Detta har i sig inget med asylrätten att göra.

Tillfälliga uppehållstillstånd används av allt fler länder. Det säger sig självt att de innebär en orimlig situation för flyktingarna om de inte åtminstone efter en bestämd tid övergår i permanenta uppehållstillstånd. Dessa måste i sin tur efter en tid övergå i medborgarskap, om vi ska hålla oss innanför rättssamhällets ramar. Att utsätta barn för sådan otrygghet är inte mindre orimligt. Och utvisning blir inte mer humant för att det kallas bistånd till återuppbyggnad.

En inlindad rasism

Sådär, ungefär, skulle ett svar kunna formuleras. Man kan diskutera det lämpliga i att argumentera på uttryckligen främlingsfientliga personers villkor, eller att överhuvudtaget ge dem utrymme i en tidskrift.

Dessvärre är det emellertid tydligt att deras argument börjar få gehör lite varstans och de måste därför tas på allvar. Även om de på ett mycket drivet sätt försöker skapa sig ett, som de uttrycker sig, ”flyktingdebattens mittfält”, står det klart att deras position är den extrema högerens.

Flyktingdebatten i ett öppet och demokratiskt samhälle bör föras under den tysta överenskommelsen om varje människas individualitet och lika värde. Den ska inte ha plats för dem som på rasistiskt vis ifrågasätter något av dessa led.

Eftersom dessa debattörer tagit för vana att häftigt avfärda alla beskyllningar för rasism, ger vi här utrymme för ett par definitioner:

Biologisk rasism innebär att människorna uppdelas i raser, definierade efter biologiska kännetecken som hudfärg, skallform, kroppshållning eller liknande, och inom varje ras uppvisar gemensamma både kroppsliga och andliga kännetecken som kvalitativt skiljer dem från andra raser.

Kulturell rasism innebär att människorna uppdelas i folk eller etniska grupper med kulturella drag som är gemensamma inom gruppen och kvalitativt skiljer dess medlemmar från andra folk eller grupper. Dessa kulturella drag anses vara konstanta och viktigare än medlemmarnas individuella personligheter. För att undvika konflikter måste grupper med sinsemellan skilda kulturella

mönster därför hållas åtskilda. Det är vanligt, men inte nödvändigt, att de kulturella mönstren graderas i bättre eller sämre.

Biologiskt rasistiska tankegångar har bevisligen förekommit bland gruppens medlemmar – se personporträtten nedan. Deras nyare skrifter bygger emellertid på kulturell rasism. De tar sin utgångspunkt i ett matematiskt exempel, som först, för ett drygt år sedan, förekom hos Ingrid Björkman. Det förde då tankarna till biologisk rasism. Stycket, som det står i boken, förtjänar att citeras i sin helhet:

Om man utgår från en utomnordisk nettoinvandring på c:a 32.000 personer/år, kan man göra två överslagsberäkningar som ganska bra illustrerar vad det är fråga om.

Den första beräkningen utgår från att om antalet födda i Sverige är 120.000 barn/år, kommer de utomnordiska invandrarna, utan att de föder några barn, att utgöra c:a 21 % av befolkningen om en mansålder. Varje årskull kommer ju att tillföras 32.000 personer.

Den andra beräkningen tar fasta på att invandrarna har en betydligt högre nativitet än den svenska befolkningen. Om man utgår från en ungefärlig befolkningssammansättning 1990 där de etniska svenskarna är 7.400.000, andra européer 700.000 och utomeuropeer 300.000, en fortsatt invandring på 32.000 personer/år samt folkökningstalen 0 % för svenskar och européer och 2,5 % för utomeuropéer, kommer svenskarna att bli en minoritet i sitt eget land runt år 2056. Folkökningstalet 2,5 % är ett vägt genomsnitt av folkökningstalet för de länder som 1990 års flyktingar kom från och grundar sig på FN:s demografiska statistik. Denna överslagsberäkning underskattar förmodligen styrkan i

förändringsprocessen, eftersom talet 2,5 % är beräknat för hela befolkningar, medan invandrarna i huvudsak består av människor i fertil ålder. Dessutom är folkökningstalen bl a en funktion av en befolknings dödlighetstal. Dessa kan beräknas sjunka för invandrarna beroende på bättre hälso- och sjukvård i Sverige. I gengäld vet vi mycket mindre om hur fruktsamhetstalen på lång sikt utvecklar sig för invandrabefolkningen. Hur beräkningen görs matematiskt visas i appendix sid. 81.

Om man gör en beräkning utifrån samma förutsättningar som dem i den andra överslagsberäkningen, men där invandringen antas helt upphöra, kommer svenskarna i alla fall att bli en minoritet år 2117.⁵⁵

Bortser man från att beräkningen redan i sig är av det mer makabra slaget, säger de alltså dels att en invandrare är en invandrare (eller snarare ickesvensk) även efter sex generationer (och rimligtvis en viss etnisk blandning på vägen), dels (indirekt) att det är önskvärt att även de invandrare som idag befinner sig i landet förpassas härifrån. Det är klarspråk.

Av sammanhanget i den följande texten framgår dock att det inte är biologisk rasism, utan en långt hårdragen kulturell sådan vi har att göra med.

Varför är då invandraren en invandrare även i sjätte generation? Jo, säger de, vi är på väg inte mot ett *mångkulturellt* utan ett *mångetniskt* samhälle. Det vill säga ett samhälle uppdelat mellan etniska grupper, i motsättning och åtminstone potentiellt i konflikt med varandra. Ett samhälle med ingen eller mycket bristfällig integration. Och det etniska definierar de på ett egenartat sätt:

Etnicitet har definierats som en grupps föreställning om ett gemensamt ursprung och ett gemensamt framtida öde.⁵⁶

Men detta är inte den vanliga definitionen av etnicitet (sammansättning grundad på gemensamt språk, ritualer, territorium el dyl), utan av den *mobiliserade* etniciteten – majoritetens som 30-40-talens tyska, eller minoritetens som de vita sydafrikanernas. Det är etniciteten som överordnat mål, med andra ord rasism och åtskillnad. Det integrerade eller mångkulturella samhället är från början bortdefinierat. Att integreringsansträngningar och kulturell kommunikation kommer att misslyckas tas för givet.

Gruppen hänvisar härvid till konflikter i ”USA, Irland, Jugoslavien, Israel, Libanon, Indien och alla de andra stater som idag plågas av etniska konflikter eller etniskt betingade sociala spänningar”.⁵⁷ Lägg här märke till det sista, det är de etniska skillnaderna som orsakar de sociala konflikterna och inte tvärtom.

Boken fortsätter med att redogöra för arbetslösheten och brottsligheten. Slutsatsen formuleras först ganska försiktigt: vägen till det mångetniska samhället är onödig och riskfylld och bör därför undvikas. Inte minst för de demokratiska problem den innebär:

Oavsett riskerna för svåra konflikter i det mångetniska samhället kommer de etniska svenskarna, om vi blir en minoritet bland andra, att förlora möjligheten att bestämma hur det svenska samhället skall se ut.⁵⁸

Men givetvis är det där, i frågan om var makten ska ligga, eller hur den ska delas, som vi har knuten. Eftersom de etniska grupperna

redan förutsatts stå i motsättning till varandra, blir situationen hotfull:

Enligt alla vedertagna folkrättsliga principer och gällande konventioner har svenska folket dessutom rätt att bestämma över sin egen framtid och utforma den i enlighet med sina egna traditioner och värderingar. Varför skall vi avsäga oss den rätten?⁵⁹

Begreppet ”svenska folket” kan här inte tolkas på annat sätt än “etniska svenskar” (ett begrepp som författarna taktiskt nog avstår från att definiera). Gruppens resonemang kan bara tolkas så att demokratin har ett värde enbart om den utövas av etniskt homogena grupper (eller åtminstone att det är vad som gäller för svenskar). Denna homogenitet räknas alltså bakåt i tiden minst sex generationer. Demokratin förlorar sitt värde om flera etniska grupper (eller, för att ett ögonblick vila från det rasistiska uttrycksättet, individer av olika ursprung) utövar den tillsammans. Detta är definitivt rasism.

Kulturrasism och våld

Nu ska det framhållas att åtminstone Ingrid Björkman tidigare argumenterat mot uppfattningen att hennes åsikter skulle kunna betraktas som kulturrasism. Det skedde för ett drygt år sedan i en tidningsdebatt (hon svarar här Thomas Gür):

Låt mig först säga att han synbarligen missförstår mig på en viktig punkt: naturligtvis tror jag inte att människornas etniska identitet, lika litet som identitet av annat slag, är statisk. Som allt liv är

vår identitet en process i dialektisk växelverkan med en ständigt föränderlig omvärld.⁶⁰

Vad finns det då att bråka om, kan man fråga. Hur hänger detta ihop med det vi nyss läst. Kan man vara kulturrasist om man menar att kultur och etnicitet är ständigt föränderliga? Ja, Björkman preciserade snart sin uppfattning:

När etniciteten sammanfaller med andra skiljelinjer – oftast skillnader i ekonomiska villkor – mellan olika samhällsgrupper förstärks grupp motsättningarna kraftigt och utlöser våldsamma konflikter. Detta händer världen över och har nu börjat hända här.⁶¹

Med andra ord: det är inte etniciteten i sig som orsakar konflikterna, utan det faktum att den sammanfaller med andra skiljelinjer, exempelvis arbetslöshet. Uppenbarligen anser inte Björkman (eller Elfverson och Wedin) att den är mer föränderlig än att den fortfarande efter sex generationer – av på ekonomisk väg framkallat särlevande? – vid varje ekonomisk eller social kris utgör ett hot. Och därför ska människor med olika härkomst hållas åtskilda. Detta är fortfarande rasism.

Uppmärksamma den sista meningen i stycket. Den syftar på de attentat som de senaste åren utförts mot invandrarverkets anläggningar runt om i landet, huvudsakligen av organiserade nynazister eller dem närstående kretsar. Endast en av gruppens medlemmar har någon gång uttryckligen tagit avstånd från dessa handlingar, och även då ytterst villkorligt:

Den senaste tidens attacker mot flyktingförläggningar måste kraftigt fördömas. Men att tro att det endast är en liten grupp vettvillingar som reagerar mot den hittills förda flyktingpolitiken vore en grov missbedömning.⁶²

Betydligt vanligare är att det politiska våldet helt enkelt utnyttjas som ett sista argument, och i praktiken blir ett förtäckt hot:

Vad är det som säger att utvecklingen i Sverige inte blir liknande den i USA och Frankrike eller Jugoslavien och Israel? Tecken som borde stämma till eftertanke visar att en sådan utveckling i själva verket redan är på gång - även om ansvariga politiker vägrar se den.⁶³

En kritisk nivå tycks vara när folk i allmänhet börjar tycka att de "inte känner igen sig" i det egna landet. Vid denna tidpunkt brukar grogrunden ha lagts för invandrarfientliga partier, vilket - om dessa agerar enligt vedertagna spelregler - i och för sig inte behöver vara någon katastrof. Värre är naturligtvis om invandringen leder till illegala våldsaktioner. Tyvärr tycks det förhålla sig så att sådana utbrott måste till innan dessa frågor tas upp på den politiska agendan av de etablerade partierna.⁶⁴

Risken, om de tunga riksdagspartierna inte reviderar sin hittills förda politik, är att vår allmänna opinion slår över i sin direkta motsats - vilket antingen medför populistiska partier eller utomparlamentariska aktioner, i värsta fall öppet våld.⁶⁵

Så det gäller att fundera fort. Innan våldsamheter utbryter på allvar.⁶⁶

Ett återkommande tema inom all högerextremism (och föralldel en del vänsterdito) är konspirationsteorierna. Den här gruppen är inget undantag. Ett helt kapitel av boken (och några avsnitt i de övriga kapitlen) ägnas det motstånd de mött från

ett politiskt och massmedialt opinionsetablissemang, som givit sig själv privilegiet att definiera såväl problemen som vad som är politiskt korrekt och därtill har informell makt att bestämma vilka åsikter som får släppas fram.⁶⁷

Däri ingår:

stora delar av massmediafolket, men där återfinns även ledande medlemmar från regeringspartierna, främst folkpartiet och medlemmar från socialdemokraterna och den övriga vänstern. Där återfinns också ledande företrädare för organisationer och institutioner som sägs - och bör - vara opolitiska, men som i denna fråga agerar klart politiskt, t ex Svenska kyrkan, Röda korset och Amnesty.⁶⁸

Också här märks deras minst sagt otydliga förhållande till det rasistiska våldet. Ett par sidor ägnas slutligen åt att försöka rehabilitera de ungdomar som dömdes för mordbranden och den råa misshandelns i samband med sverigedemokraternas möte i Trollhättan förra sommaren. Massmedias bevakning ger de alltså inte mycket för:

S k rasistiska dåd visar sig sällan vara utslag av medveten rasism. Ofta rör det sig om frustrerade ungdomar, utan arbete och med föga tro på framtiden, människor som känner vanmakt därför att politikerna inte lyssnar. Människor som vill väcka opinion, därför att de trängs allt längre ut i marginalen, medan allt fler utlänningar strömmar in i samhället. När TV-reportern frågade den dömde tonåringen i Trollhättans fängelse om han var rasist, kom ett lågmäلت svar: «Dom är så många.»⁶⁹

Fri information

Tidningen Fri information ges ut av en grupp som kallar sig Fri information om invandringen (FIIN), med boxadress i Stockholm. Så gott som alla artiklar är skrivna anonymt, insändare kan vara signerade, men dessa bortser vi från i detta sammanhang.

Skälet till anonymiteten förklaras under rubriken ”Varför anonyma skribenter” av den ansvariga utgivaren Eva Bergqvist.⁷⁰ Hon menar att skribenterna i FI måste få vara anonyma då de annars skulle bli trakasserade för sina åsikter och deras karriärmöjligheter spolieras. Allt detta på grund av mediaelitens påtvingade krav på ”politisk korrekthet”.

Eva Bergqvist är en femtiofemårig allmänpraktiserande privatläkare i Kolbäck i Västmanland och tidningens ansikte utåt. Fastän hon sedan länge är medlem i moderaterna, och haft tunga politiska uppdrag, ger det senaste numret av FI ett helhjärtat stöd till det lilla rasistiska Sjöbopartiet. I det numret tar man även upp frågan om varför bara Sjöbopartiet ska få FI:s stöd, och inte även Sverigedemokraterna. Dels menar man att de senare redan har

tillräckliga resurser. Det avgörande argumentet är dock att den massmediala bilden av Sverigedemokraterna är så vinklad:

Den vanliga svensken vill inte bli förknippad med ölberusade ynglingar försedda med rakade huvuden och stålhattförsedda kängor skrålande Sieg Heil och ”Ut med packet”, vilket är massmedias bild av Sverigedemokraterna.⁷¹

Man har inget emot sverigedemokraternas politik och inget sägs om deras väldokumenterade kontakter med mer radikala rasistorganisationer, det handlar bara om hur publiciteten ser ut: ”Att Fri Information stödjer Sjöbopartiet betyder inte att vi motarbetar Sverigedemokraterna”.⁷² Innehållet i Fri information kan delas upp i fyra beståndsdelar som man känner igen från andra rasistiska eller flyktingfientliga publikationer. Dessa är för det första *Demonisering av de andra*. Vilken i mycket sammanfaller med för det andra *Offergörande av Sverige och svenskarna*. Man använder sig av exempel på brottslighet utförd av utländska medborgare eller utlandsfödda för att påvisa de så kallade asylanternas ondska gentemot svenskarna.

”Det bestialiska mordet på Karolinska Sjukhusets köks- och restaurangchef för något år sedan utfördes av två filippiner, varav den ene svensk medborgare.”⁷³ Detta sägs i en artikel om arbetskraft som exportprodukt från Filippinerna, på grund av den stora folkökningen (som enligt *Fri information* är den viktigaste orsaken till alla problem i världen). Man skriver aldrig uttryckligen att mordet är en direkt effekt av invandringen, men läsaren förstår andemeningen i texten: om ingen fick invandra till Sverige skulle detta mord och en väldig massa andra brott aldrig ha ägt rum.

Ett annat exempel hittas under rubriken ”En unik händelse?”. Där beskrivs ett våldtäktsförsök och av den retoriska frågan i rubriken förstår man att detta alls inte var någon unik händelse. Detta är vad som händer när vi tar emot främlingar med ett annat kulturmönster. Att våldtäkter är något naturligt i ”deras” kultur förstås av slutklämmen i artikeln: ”Eller ska vi i framtiden behöva anamma utifrån kommande kulturyttringar och tvingas att ständigt ge våra kvinnor eskort?”.⁷⁴

I en artikel refereras en text av docenten Kajsa Ekholm Friedman, publicerad i *Socialmedicinsk Tidskrift*, om manlig sexualitet i Centralafrika och dess konsekvenser för spridningen av HIV-smitta. Mot slutet av referatet tar författaren sig friheten att visa mer av sina egna åsikter i ämnet och man finner återigen temat om de onda mot de goda, eller i det här fallet naiva och oskyldiga. Det handlar om afrikaner som ”... fortsätter att medvetet sprida sin smitta.” och om att ”... naiva kvinnor i Sverige smittas av HIV-smittade afrikaner...”⁷⁵ Det är inte nog med det utan sen förs smittan vidare till barn. Det är tydligt att det inte finns några gränser för den ondska ”dom där” är mäktiga och de svenskar som utsätts för risken att smittas är antingen kvinnor eller barn. Man kan fråga om just svenskheten är ett krav för att vara oskyldig eller naiv, då avvisning från Sverige av HIV-smittade, i det här fallet afrikaner, inte är *Fri information* främmande.

På detta sätt målar man upp bilden av Sverige och svenskarna som hotade av ”immigrationen”, och att den leder till att svenska kvinnor antastas, till terrorism, ökad brottslighet, åldringsrån och så vidare. Svenskarna däremot försöker antingen upprätthålla ordning eller så blir de, orättvist, anklagade för att vara rasister och nazister.

Det finns givetvis en tredje kategori, de som lurar, de som vill införa det förhatliga ”multikulti”-samhället. Detta leder oss till den tredje beståndsdel:

Den stora konspirationen. De som för den majoritet av svenskar som är emot dagens flyktingpolitik bakom ljuset är, enligt *Fri information*, i första hand massmedia, kontrollerad av ”marxinfluerade s.k. kulturradikaler och revolutionsfantaster”.⁷⁶

Massmediernas strategi går ut på att ”...sudda ut gränserna mellan svenskar och invandrare...” genom att ”...TV:s reportrar och programpresentatörer har mörkare hud än vad som är vanligt i den svenska befolkningen...”. Ett annat sätt är att exponera invandrare oftare än vad deras andel motsvarar. Man försöker även ”...skapa symboler av framgångsrika invandrare, t.ex artister och idrottsstjärnor...”. När man gör reportage om människor från andra länder riktar man kameran mot dem ”... som har ett mer nordeuropeiskt utseende än som är vanligt i landet...”, för att skapa en bild av ”de andra” som inte skiljer sig mycket från bilden av ”oss”.⁷⁷

En annan grupp som deltar i konspirationen är politikerna. Ibland frivilligt, ibland är de helt enkelt tvingade för att vara ”politiskt korrekta”, och för att inte bli brännmärkta av, just det, massmedierna. Politikerna tar inte sitt ansvar och skyddar svenskarna och Sverige från invandringen, utan stiftar lagar som gynnar invandrarna på svenskarnas bekostnad. Man menar att lagarna går stick i stäv mot det faktum att ”... det i själva verket är immigrationen som hotar svenskarna och Sverige som nation”⁷⁸

Sedan finns ju de verkligt elaka, de som ibland får tidningarna att bara skriva om bråk och oroligheter: ”... anti-fa, de s.k. antifascistiska element från kommunistiska revolutionär ungdom, det

marxistiska kampförbundet Offensiv, olika anarkistiska sammanlutningar och diverse invandrar organisationer, samtliga från avgrundsvänstern”.⁷⁹

Så slutligen beståndsdel nummer fyra: *Dystopin*. Denna del består i att man beskriver de följder som man anser att framtiden har att bjuda om inget görs åt den idag förda invandringspolitiken. Detta tema ger möjlighet till att få utlopp för de mest fantastiska fördomarna, som inte sälla tangerar uttalad rasism. Man skriver att i framtiden kommer bidragssystemet att kollapsa och invandrarna kommer att få klara sig själva, vilket i sin tur kommer att leda till terrorism. Andra konsekvenser påminner om klassiska skrönor: ”Höns på balkongerna, kalkoner och gäss i trädgårdarna är långt ifrån ovanligt.”, detta om invandrarnas levnadssätt om tjugo år. Om femtio år har Sverige delats upp i olika regioner efter språk och religion. Invandrarna har tagit över Sverige, ”Svenska flaggans dag firas av invandrarna som en symbol för deras övertagande av det nya fosterlandet...” och ”Terrorism, brottslighet och etniska motsättningar präglar hela landet (Sjöbo kommun har klarat sig någorlunda).” Islam är kanske det största hotet, med ambitionen att nå herravälde, och i det framtida Sverige har vi ”... minareter med böneutropare ...()... beslöjade och omskurna kvinnor, till och med harem...”⁸⁰

På detta sätt målar man upp en bild som visar att om inget görs mot invandringen så kommer kaos att utbryta i Sverige. På ett klassiskt eurocentriskt sätt framställs nordeuropén som garanten för fred, civilisation, upprätthållande av lag och ordning och allt annat som kan omnämnas i positiva ordalag. Invandrarna däremot kommer bara att förstöra och utplåna dessa goda delar av samhället.

Fri information uppmanar sina läsare att sprida tidningens innehåll i insändarspalter, lokalradio och i politiska föreningar. Att de inte har några illusioner om läsekretsens politiska hemvist är dock tydligt: ”Det är viktigt att material från *Fri information* inte blandas med material från andra organisationer, eller klipps in i annat material. Om det sker är det stor risk att massmedia kommer att försöka misskreditera oss som ’rasister’ eller ’nazister’.”⁸¹

Epilog

Att tala med bönder på bönders vis och med lärde på latin. Björkmans kvintett och *Fri information* representerar två skilda uttryckssätt. I det ena fallet är ambitionen att med försiktiga och tvetydiga formuleringar ta sig in i politikens mittfora. I det andra släpps hämningarna och det dunkelt antydda sägs klart ut. Som brukar ske i åsiktsfränders lag.

Likheterna dem emellan är annars påfallande. Ett flertal teman är gemensamma mellan bulletinen och kvintettens alster, och framställs på nästan identiskt vis. Detta gäller exempelvis pläderingen för trollhätterasisterna i nr 6/93, resonemanget om att de asylsökande tar resurser från nödlidande i flyktingläger (artikeln i nr 1/94 är nästan identiskt lika Åke Wedins alster i ämnet) eller konspirationsteorierna om mediaetablissemanget i nr 3/94. Artiklarna om HIV-smitta i nr 1/94 och hemspråksundervisningen i nr 3/94 är också mycket lika tidigare alster av respektive Eskil Block och Ingrid Björkman.

Det är naturligtvis vars och ens rättighet att framföra åsikter om den svenska flyktingpolitiken, så länge man inte bedriver hets mot folkgrupp (vilket *Fri information* även i juridisk mening bör ha tangerat ett antal gånger).

Björkmankvintetten har emellertid försökt framställa sig som något de inte är. Istället för den opartiska och reflekterande forskningens för de en högerextrem rörelses talan. Istället för det prövande förnuftet och den resonerande empatins det oronsonliga hatets.

Men även lånta fjädrar ryker i stridens vimmel.

Appendix

Biografier (ej aktualiserade)

Ingrid Björkman

Litteraturvetare, specialiserad på Afrika, doktorerade vid 52 års ålder 1979 i Göteborg. Innehar numer docenttitel i Uppsala. Ingrid Björkman har sedan ett år tillbaka nära kontakter med ny demokratis sakkunnige i flykting- biståndsfrågor, Jan Elfverson. Hon har anslutit sig till partiets linje i bistånds-⁸² och hemspråksfrågorna,⁸³ men framhåller att hon själv inte är partipolitiskt engagerad. Björkmans argumentation är kulturrasistisk enligt känt mönster - ett mångkulturellt samhälle karakteriseras med nödvändighet av etniska konflikter - men har vid åtminstone ett tillfälle även överträtt gränsen mot biologiskt grundad rasism:

Vi har idag cirka 300 000 utomeuropéer i landet, och invandringen ligger genomsnittligt på 32 000 per år. Om den fortsätter i samma skala kommer svenskarna, till följd av invandrarnas högre nativitet, att runt år 2056 bli en minoritet i Sverige. Om invandringen helt upphör, kommer svenskarna ändå att vara i minoritet år 2117. /.../ Och oavsett riskerna för ett våldssamhälle kommer svenskarna, när de blivit en minoritet bland andra, att ha förlorat

rätten att bestämma hur det svenska samhället skall se ut.⁸⁴

Sedan förra hösten driver hon emellertid tillsammans med Elfverson den försiktigare linjen att istället för att varna för negativa konsekvenser i Sverige, framhålla positiva effekter både för flyktingarna och deras hemländer med att skicka tillbaka dem så fort förhållandena tillåter, och annars i största möjliga mån försörja dem i lokala flyktingläger. Tillsammans med Elfverson står hon bakom det fiktiva "Samfundet för nationell och internationell utveckling", i vars namn boken *Invandring sammanbrott eller utveckling?* getts ut.

Åke Wedin

Femtiosexårig docent i historia, doktorerade 1966 på en avhandling om incaindianerna. Latinamerikaexpert, var 1975-1979 Internationella Byggnads- och Träarbetareunionens representant i Latinamerika, därefter chef för LO/TCOs biståndssekretariat. Sedan början av åttiotalet arbetar han som fristående forskare, med uppdrag åt Utrikespolitiska institutet, FOA, Latinamerika-institutet m fl. Innan publiceringen av boken *Flyktingpolitik i analys*, tillsammans med Eskil Block, hade han inte deltagit i flyktingdebatten. Som (f d?) socialdemokrat koncentrerar han sig på asylmottagningens kostnader och ställer konsekvent de asylsökande i Sverige mot människorna i flyktingläger världen över. Han betonar sin uppfattning att de allra flesta av de asylsökande är lycköskare utan skyddsbehov. Han lägger därför också stor vikt vid polisiära åtgärder, riktade mot de kanaler genom vilka flyktingarna tar sig fram i Europa.

Eskil Block

Tillsammans med Wedin författare till *Flyktningpolitik i analys*, där Wedin svarar för de båda första kapitlen och Block för de tre följande. Sextiotvårig teknologie licentiat, anställd vid FOA, tidigare bland annat programledare i TV. Ett av landets verkliga tyckarproffs, med hundratals artiklar i olika tidningar och tidskrifter om de mest skiftande ämnen – Zarah Leander, AIDS, disciplinen i skolan, Afrikas framtid och så vidare. Han påminner ofta om en gammal förstakammarledamot (återinförandet av en första kammare är för övrigt en av hans käpphästar), som, van att inte bli avbruten, kan avhandla ett stort antal spørsmål på samma gång och i en ordning som inte alltid är självklar för utomstående. Det är hos honom vi hittar rasism av en modell som verkar hämtad ur gamla *Nordisk familjebok*:

Genetikerna anser de svarta vara en sen men lyckad anpassning till tropiska klimat, med extrafin hörsel och immunitet mot sjukdomar. I djungeln - världens artrikaste miljö - finns riklig och varierad kost; rovdjur, sjukdomar och parasiter begränsar där befolkningen, inte hunger eller köld. Varje incitament till teknisk utveckling saknas alltså; jägarsamhällets attityder kan fortleva in i våra dagar. Afrikanen är lojal mot människor - inte lagar eller institutioner. Han tål inte fasta tider; arbete med jorden blir oftast kvinnogöra: men han är modig inför döden och andra svåra skickelser.⁸⁵

Andra grupper som han har särskilt svårt för, och anser omöjliga att integrera, är östeuropeiska zigenare ("brister i sin vilja

eller förmåga att gå ut på arbetsmarknaden”) och islamiska trosbekännare (”där familjerelationerna har störts genom den häftiga kulturkrocken”).⁸⁶ En annan ofta förekommande föreställning hos honom är att etniska grupper med hjälp av den kommunala rösträtten kommer att ”ta över” hela kommuner eller till och med landsting.⁸⁷ Han är inte lika benägen som Wedin att ställa flyktingar mot varandra. Snarare tänker han sig på ett klassiskt konspirativt sätt att de asylsökande som grupp allierat sig med advokater och ”skuldtyngda” politiker gentemot en bred opinion bestående av

inte bara de extrema grupper som i press och etermedia kallas rasister, främlingsfientliga, eller rentav fascister och nazister, somliga beväpnade till tänderna, utan också allmänkonservativa personer». ⁸⁸

I *Flyktingpolitik i analys* propagerar han för att denna undertryckta, landsbygdsbaserade opinion ska organiseras i former liknande dem som präglat sjuttio- och åttiotalens folkrörelser. Det förefaller mot den bakgrunden inte osannolikt att det var han som tog initiativet till info-bulletinen *Fri Information*.

Gunnar Jervas

Den försiktigaste i sextetten. Femtiosexårig säkerhetspolitisk expert med ett trettiotal större och mindre arbeten bakom sig. Numer docent vid Åbo akademi. Doktorerade 1971 på USAs säkerhetspolitik under sextioalet. Han har haft en enastående benägenhet att alltid skriva om de för tillfället mest omdebatterade problemen. Hans specialitet i flyktingdebatten har varit att

hela tiden dra paralleller mellan attentaten mot flyktingförläggningar och etniska konflikter runt om i världen. Liksom Ingrid Björkman, vars ”moraliska mod” han har prisat⁸⁹ är han dock även bekymrad för det ”hot mot ursprungsbefolkningens kulturella identitet”⁹⁰ som han anser att flyktinginvandringen innebär. Björkmans ovan nämnda kalkyler om befolkningens genetiska sammansättning anser han vara ”naturligtvis en tankeställare”.⁹¹

Han för i övrigt ett konventionellt resonemang om politiska och ”ekonomiska” flyktingar, om asylbyråkratins kostnader och påstådda hyckleri och de nödvändigtvis följande etniska konflikterna.

Dock för han även en diskussion om medborgarskap som kan sägas föregripa den nuvarande gemensamma repatrieringsståndpunkten. Sverige iakttar liksom de allra flesta länder den så kallade *jus soli*-principen, som innebär att man kan bli medborgare i det land man bor i oavsett var ens föräldrar är födda. Jervas pläderar istället för ett strikt bruk av den av Tyskland, Schweiz, Israel och en del oljerika arabstater använda *jus sanguinis*, som innebär att bara de som är födda av föräldrar som redan själva är medborgare, kan bli medborgare i landet ifråga (även andra nära släktingar kan räknas, lagstiftningen varierar i olika länder även om principen är densamma. Som medborgare kan även räknas medborgare i andra länder som etniskt anses tillhöra samma nation - man talar då om det etniska nationsbegreppet). Jervas är mycket tydlig i sin motivering till denna föreslagna grundlagsändring:

Är man nöjd med den existerande befolkningssammansättningen, värnar man om sin nationella identitet och vill undvika etniska konflikter är släktskapsprincipen rimligen mest funktionell.⁹²

Jan Elfverson

Yngst och minst meriterad i gruppen. Civilekonom och licentiat 1989 på en avhandling om moderaternas ekonomiska politik. Fungerar som ny demokratis sakkunnige i flykting- och biståndsfrågor. Han är av allt att döma den som introducerade ”bistånd-sargumentet” för gruppen, och har drivit det hårt.⁹³ Samtidigt är han den som kanske mest entydigt formulerat det kulturrasistiska argumentet:

Det är inte heller någon överdrift att påstå att om den hittillsvarande utvecklingen fortsätter kommer de etniska svenskarna inom en inte alltför avlägsen framtid att bli en minoritet i sitt eget land. /.../ I stället förefaller etnisk och kulturell homogenitet hos åtminstone en betydande majoritet av befolkningen i ett land vara en viktig förutsättning för samhällsfred och välfärd. Att ha samma ursprung, samma historia och gemensamma grundläggande attityder och uppfattningar som sina landsmän ger den enskilde medborgaren en identitet som skänker trygghet och samhörighetskänsla. Allt detta och förmodligen många fler svårdefinierade känslor och stämningar är viktiga ingredienser i det vi kallar fosterland och fosterlandskänsla. Det förefaller självklart att sådant är nödvändigt för att skapa samhällsanda och en bestående solidaritet medborgarna emellan, d v s just det som det svenska samhället i så stor utsträckning byggt på.⁹⁴

Eva Bergqvist

Den minst kända av de sex. Ansvarig utgivare och ansiktet utåt för tidningen Fri information. Femtiofemårig allmänläkare, med privat mottagning i anslutning till hemmet i Kolbäck. När det sommaren 1987 blev känt att invandrarverket planerade att förlägga en av sina utredningsföreläggningar vid den närbelägna Herrevadsskolan inledde Bergqvist en långvarig men i stort sett fruktlös kampanj för att få det kommunala byggnadstillståndet upphävt. Innan föreläggningen öppnades hävdade hon att det för flyktingarnas skull vore bättre med en utspridd föreläggning. Så snart föreläggningen stod färdig radikaliserades emellertid hennes åsikter och hon kräver sedan länge, i en lång rad inlagor till olika myndigheter, att föreläggningen ska stängas. Framför allt har hon klagat över att sophanteringen inte skötts tillräckligt väl, och att en del flyktingar kört bil alltför ovarsamt. Mer fantasifulla klagomål har också förekommit, som att traktens barn riskerar att tas som gisslan av desperata flyktingar. I ett brev till chefen för ordningsspolisen i Västerås den femte maj 1989 anmälde hon en tioårig flicka för att ha plockat blommor ur hennes rabatt. Propåerna har som sagt varit fruktlösa och hon framstår som något av flyktingmotståndets rättshaverist. Den sjuttonde maj 1990 deltog hon i ett möte arrangerat av flyktingmotståndarna i Kimstad, och avslutade sitt tal med uppmaningen att "Hata invandrarverket!". Ordförande för antiflyktingrörelsen i Kimstad var vid den tiden Sverigedemokraternas norrköpingsledare Krister Thelin, även flera av de övriga aktivisterna har utpekats som sverigedemokrater. Föreläggningen brändes ner några dagar senare och Bergqvist anklagades i lokalpressen för att ha hetsat fram attentatet, något hon förnekade utan att vilja ta ställning mot gärningen i sig. Hon

har för närvarande inga politiska uppdrag men var mellan 1977 och 1988 landstingsledamot för moderaterna i Västmanlands län. Sedan 1991 har hennes make, Nils Artur Bergqvist, som energiskt har deltagit i hennes kampanj mot flyktinförläggningen, samma uppdrag. Han var dessförinnan ledamot av kommunstyrelsen i Hallstahammars kommun.

Noter

1 Med detta menar jag inte att man nödvändigtvis måste välja mellan dessa nivåer, eller att de utesluter varandra, tvärtom kan man nog tänka sig att de bästa förklaringarna är de som försöker kombinera flera nivåer. Det hindrar emellertid inte att man i de allra flesta fall betonar en nivå betydligt starkare än de andra. Jag tror också att det kan finnas en poäng med att så långt möjligt skilja dem åt, för att på det viset låta det framgå klarare hur den egna förklaringstypen är sammansatt.

2 Detta är en viktig del av resonemanget i Björn Fryklund & Tom Peterson, *Vi mot dom, Det dubbla främlingskapet i Sjöbo*, Arkiv förlag: Lund 1989. Studien är emellertid också ett utmärkt exempel på hur en kombinerad förklaringstyp kan konstrueras.

3 Hit kan man räkna en tidig uppsats av Helene Löow, "Rasism och rasistiska organisationer i Sverige", i *Rasism och rattsmedel i Norden, Rapport från ett seminarium i Uppsala varen 1988*, Diskrimineringsombudsmannen: Stockholm 1988, där det på s 185f bl. a. heter att: "En stabil samhällsekonomi är en förutsättning för att extremgrupper inte ska få fotfäste. Vid sidan av en ekonomisk och social stabilitet är det viktigt att ett jämviktsläge råder." Liknande uppfattningar har framförts i kulturartiklar i *Dagens Nyheter* av Martin Woollacott (13/8 1992): "Invandrarfientligheten är därför, som jag ser det, först och främst en reaktion mot att den nationella gemenskapen gått förlorad" och Anna-Lena Lodenius (11/1 1993): "I kristider känner allt fler att de står utanför, och risken är att den här gruppen växer, men fortfarande rör det sig trots allt om slutna kretsar där man ställer mycket speciella krav på deltagarna".

4 Löow 1988 s 167ff 175f; Heléne Löow, "Nationalsocialistisk under-

groundkultur", *Ord och Bild* 1991:3; Heléne Lööw, "Tant Brun – män och kvinnor i vit makt-världen och i de nationella leden 1930-1992", *Historisk Tidskrift* 1992:4.

5 Standardverken här är Heléne Lööw, *Hakkorset och Wasakärven: En studie av nationalsocialismen i Sverige 1924-1950*, Göteborgs universitet: Göteborg 1990 och Anna-Lena Lodenius & Stieg Larsson, *Extremhögern*, Tidens förlag; Stockholm 1991, men även ett äldre verk som : Erik Wärenstam, *Fascismen och nazismen i Sverige 1920-190*, Almqvist & Wiksell: Stockholm 1970 bör nämnas. Liksom göteborgsjournalisten Per Nygrens artikelserie i *Göteborgs-Posten* våren 1992.

6 Fryklund & Peterson 1989 s 157ff, med reservation för distinktionen mellan fascism och högerextremism/främlingsfientlighet.

7 Jag känner inte till nån svensk forskning utifrån det perspektivet.

8 Enligt Erland Bergman & Bo Swedin, *Solidaritet och konflikt: Etniska relationer i Sverige*, 2:a omarb uppl, Carlssons förlag: Helsingborg 1989, s 82 är arbetarklassen generellt mindre välvilligt inställd till invandrare än medelklassen. Jag kommer att behandla detta närmare senare i artikeln.

9 Ett teoretiskt standardverk på det här området är Klaus Theweleit, *Mansfantasier I och II*, (1977-78): Symposion förlag: Stockholm Stehag 1995, som behandlar trettioalets tyska fascism sedd som manlig fantasi. Heléne Lööw, "Tant Brun – män och kvinnor i vit makt-världen och i de nationella leden 1930-1992", *Historisk Tidskrift* 1992:4 berör kvinnosynen inom svensk fascism från tjugotalet och framåt och är en förstudie inför en kommande, brett anlagd studie.

10 Vad jag vet finns det ingen svensk forskning på det här området. Det har emellertid behandlats utförligt vad trettioalets nazism gäller av bl. a. Adorno, Reich och Miller. Det skymtar dock i : Anna-Lena Lodenius, "Fel frågor, fel svar", *Ordoch Bild* 1991:3, i berättelserna om unga män med karaktärsstörningar, och möjligen även i Lööw 1991 och 1992, i resonemanget om att de som tar till sig den fascistiska undergroundkulturen söker 2kanalisera den frustration de känner inför ett samhälle de inte förstår och inte heller har någon önskan att förstå" (Lööw 1991 s 108) eller för att den erbjuder "en social gemenskap

som många annars skulle sakna" (Löow 1992 s 559).

11 I Bergman & Swedin 1989 redovisas en undersökning på postnummernivå som visar att invandratätheten i bostadsområdena iallafall i mitten av åttiotalet inte hade någon betydelse för svenskar attityder till invandrare. Den skillnad som består i att landsbygdens människor generellt sett är mer negativt inställda till invandrare än de som bor i storstäderna reproducerades inte inom storstäderna. Å andra sidan utmärker sig de infödda svenskar som bor i invandratäta områden för mer flyktiga kontakter med invandrare än andra, möjligen känner de istället någon sorts "klassolidaritet", resonerar Bergman & Swedin 1989, s 74ff.

12 Jag har så långt möjligt försökt att dölja deras identitet i den här artikeln. Den som vill kan emellertid gå upp till Stockholms tingsrätt och be att få titta på brottmålet B 5291/92. Jag har även använt mig av uppgifter från Solna TR B 203/89 och B 833/91, Jokobsbergs TR B 5357/91, Södertälje TR B 258/86 och 468/86, Handens TR B 969/90 samt Nacka TR B155/90.

13 Medelåldern är 18,25, standardavvikelsen 2,3.

14 Löow 1988, s 183f.

15 Birgit Rommelspacher, "Högerextremister som offer för det moderna samhället", i *Anarkistisk Tidskrift* nr 6-7, 1992.

16 Redovisade i Löow 1990.

17 Löow 1988 s 156, 183.

18 Löow i *Ord & Bild* 1991:3 s 108.

19 Löow 1992, s 559.

20 Räknar vi med de yngre också hittar vi en murare, en arbetslös snickarlärling och en elev på Bygg- och anläggningsteknisk linje i gymnasiet. Byggnadsnäringen bidrar alltså med åtta personer av 55, vilket får sägas vara en kraftig överrepresentation (de kommer alla från olika arbetsplatser). Det går bara att spekulera i vad detta säger om manlig arbetarkultur.

21 Jag uteslöt de nio artonåringarna eftersom de med två undantag, en brevbärare (115 000) och en som inte uppger något yrke, är studerande med genomgående låga inkomster.

22 Medelinkomsten är 127 700 kr, med en standardavvikelse på 36 000. Här kan det vara på sin plats att berätta lite om hur jag burit mig år. I domstolshandlingarna finns samtliga åtalades namn och personnummer. Med hjälp av dessa kan jag sen i offentliga register ta fram var de är folkbokförda, deras två senaste taxerade inkomster, deras föräldrars namn, personnummer, folkbokföringsadress och inkomster på motsvarande sätt, samt, om man vill, även en hel del annat. Denna möjlighet är vad jag vet unik för Sverige och vad man än tycker om den ska den utnyttjas så länge den finns kvar. Alltfler röster hörs i EG-debatten både mot det allmänna utnyttjandet av personnummer och mot (vilket är värre) offentlighetsprincipen.

23 Medelinkomst 107 740. Statistisk årsbok för Sverige 1992, tabell 207, Inkomsttagare efter ålder, kön, civilstånd och inkomst 1990, Män 20-24 år. Jag har deflaterat siffran med 8,5 %. Förvärvsintensiteten var enligt tabell 319 1990 76,1 % i samma ålder, vilket ska jämföras med 90 % för min grupp.

24 Grupperna innehåller 16 respektive 24 personer. Eftersom jag gjort min undersökning utifrån den aktuella folkbokföringsadressen gäller åldern här hur gamla de var den sista februari 1993. I resten av artikeln refererar jag bara till hur gamla de var 30 november 1991.

25 Rikssiffrorna kommer från en intern undersökning gjord på FOB 90-materialet, kallad SDB DE 314 (som visar ett antal av 95 980 resp. 107 582 män), vilken jämförts med det totala antalet män i dessa åldrar (118 375 resp. 307 635) enligt FOB 1990, SCB, Del 2, Folkmängd och sammanboende s 101. Man kan invända att ungdomar har svårare att få tag på bostad i Stockholm än i stora delar av övriga riket. Det finns dock inga siffror bara för Stockholm. Å andra sidan kan man förvänta sig att de mer slipade hellre uppger sina föräldrars adresser till polisen, än sina egna, att de kanske till och med inte bor där de är skrivna.

26 Ytterligare tre anmärkningar ska göras. För det första vet jag inget om ifall föräldrarna äger ett hus, en bostadsrätt eller en fastighet. Men det gör inte den officiella statistiken heller, dessa uppgifter är inte offentliga. För det andra deklarerar ett fåtal föräldrar även en skattepliktig förmögenhet i kontanter eller värdepapper. Jag har ansett det

rimligt att anta att de brutto kan utöka sin inkomst med 5 % av denna förmögenhet utöver vad som tas upp under inkomst av kapital i deklARATIONEN. Har man en förmögenhet på 1 000 000 lägger jag alltså 50 000 till årsinkomsten. För det tredje har jag i tre sorters fall varit tvungen att uppskatta en inkomst. Det gäller dels två fall där faderns namn och personnummer är hemliga med hänvisning till sekretesslagen ("barnets bästa"). Dels gäller det tre fall där fadern är död eller möjligen sen minst tio år utvandrad. Slutligen har jag fem fall (fyra män och en kvinna) där ena förälderns inkomst är lägre än 30 000 kr. Av för mig okänt skäl. Av två anledningar har det verkat rimligt att här fingera en inkomst. Dels har jag hittat en del styvföräldrar, som undantagslöst har betydligt högre inkomster än den frånskilde föräldern. Dessa bortser jag helt ifrån. Dels kompenseras man på olika sätt vi en förälders frånfälle (även om det handlar om ganska snålt tilltagna belopp). Principen har varit att fingera en inkomst som motsvarar det bidragsförskott som utgår från försäkringskassan för ett barn, nämligen 40 % av basbeloppet per månad, för närvarande 1147 kr. Den underhållsskyldige föräldern måste i sin tur betala samma belopp till försäkringskassan, men har rätt att för egen räkning behålla 120 % av basbeloppet plus "skälig hyra" plus 300 kr varje månad. Om man tjänar så mycket att man precis har råd att betala ett underhållsbidrag fullt ut, och har en hyra på 3 000 kr i månaden, innebär detta att man idag måste ha en årsinkomst före skatt på ungefär 145 000 kr. 1991 skulle detta stanna vid ungefär 140 000 kr, vilket utgör min fingerade inkomst. Tillsammans utgör dessa fingerade inkomster 1 400 000 kr av en total lönesumma för samtliga föräldrar på 22 084 000 kr, eller 6,3 %.

27 Medelinkomst 401 530 kr, standardavvikelse 119 750.

28 Medelinkomsten är 365 810 kr, med en standardavvikelse på 119 750.

29 Medelinkomst 396 459 kr. Källa: *Statistisk årsbok för Stockholm* 1993, s 283, Tabell 211, Medelinkomster (tkr) för familjer efter familjetyp, antal hemmavarande barn under 18 år, inkomståret 1990, Kolumnen Sammanräknad inkomst, Familjer 20-64 år med barn, gifta samtaxerade. Jag har skattat 1991 års siffror genom att multiplicera

med 1,085, vilket motsvarar förändringen i konsumentprisindex. Ett alternativt sätt att räkna, som också det går att argumentera för med hänsyn till att långtifrån alla föräldrar i mitt material verkligen är samtaxerade, skulle vara att lägga samman medianinkomsten för män och kvinnor i åldersgruppen 35-49 år (tabell 207) Vi skulle då få en sammanlagd medianinkomst på 362 715 och en medelinkomst på 401 016 kr (justerat efter konsumentprisindex). Båda angreppssätten går att försvara utifrån hur jag har satt samman mitt material, men skillnaderna blir som synes marginella. Vi ska emellertid komma ihåg att bara en knapp tredjedel av föräldrarna bor i Stockholms stad, där lönenivån ligger 22-23 procent högre än i övriga riket. (Om man jämför Medelinkomsten för samtliga män resp kvinnor i tabell 207 (se ovan) med Sammanräknad nettoinkomst för män och kvinnor, i Tabell 221, Inkomsttagarna fördelade på olika slag av inkomster och avdrag samt efter kön 1990, i *Statistisk årsbok för Sverige 1993*, s 195.

30 Se Wilhem Reich, *The Mass Psychology of Fascism*, u. o. 1991 (urspr.1933), s 20-46, Theodor W. Adorno et al, *The Authoritarian Personality*, New York 1950; Alice Miller, *Riv tigandets mur. Sanning byggd pa fakta*, Stockholm 1991 (urspr.1990): Alice Miller, *I begynnelsen var uppfostran*, Stockholm 1982 s 80-94.

31 Om de flyttat isär vet jag alltså inte när det skedde, ännu mindre vem som fick vårdnaden och så vidare. Av dem som är skrivna på samma adress som den ene av föräldrarna är dock 72 % skrivna hos modern.

32 Jag har här inte alltför djärvt förutsatt att modern och fadern inte bor ihop i de båda fall då faderns identitet skyddas av sekretesslagen.

33 Tabell 2:3 i Ändrade familjeförhållanden, s 70 i Levnadsförhållanden, Rapport nr 71, Familj i förändring, SCB Stockholm 1992. Jag kan dock inte jämföra exakt. Dels inkluderar mitt material betydligt äldre ungdomar än de som i det här sammanhanget redovisas i statistiken, den sträcker sig inte längre än till 17 år. Dels finns det en klar skillnad mellan Stockholm och övriga landet. De som är 16-17 år och alltid bott med sina föräldrar utgör i landet som helhet 73, 4 %. De i samtliga åldrar (procentsatsen är naturligtvis betydligt högre i lägre åldrar) som alltid har bott med sina föräldrar utgör i storstadsområdena 78 %,

vilket är 6 % mindre än i landet som helhet. Om jag multiplicerar 73,4 med 0,94 får jag 69,3, alltså 30,7 % vars föräldrar flyttat isär. Den riktiga siffran för min ålderssammansättning är sannolikt betydligt högre, men hur mycket vet jag inte.

34 Anthony D. King, *Urbanism, Colonialism and the World-Economy. Cultural and Spatial Foundations of the World Urban System*, London/New York, 1991, s 35.

35 Om man räknar andelen folkbokförda personer med utländsk bakgrund – alltså utländsk medborgare, född utomlands eller med minst en förälder som är född utomlands – utgör dessa: Spånga förs. (48,3 %), Kista f (36,0), Botkyrka (33,7), Skärholmens f (28,1), Södertälje (24,0), Huddinge (21,1), Upplands Väsby (21,0), Solna (20,0), Sigtuna (19,4), Engelbrekts f (19,4). Källa: Aktuella siffror för Stockholms stad genom telefonkontakt med Stefan Ström, USK, för övriga kommuner genom ett datautdrag benämnt SLL, Regionplane- och trafikkontoret, områdesdatabasen, 930402. Befolkningsstatistiken kommer från Statistisk årsbok för Stockholm 1993, Tabell 33, Folkmängd efter ålder församlings- och stadsdelsvis 1991-12-31, samt Befolkningen i länets kommuner, Tabell 5, Folkmängd och folkökning i länets kommuner under år 1991, i Statistik om Stockholms län 2/1992, Folkmängd 1991/92, Stockholm 1992.

36 Dessa är Vaxholm (8,0), Norrtälje (8,4), Nynäshamn (8,6), Västerleds f (8,6), Ekerö (8,8), Vallentuna (10,8), Danderyd (11,5), Oscars f (11,6), Österåker (11,8), Kungsholms f (12,0). Källor: se not 22.

37 Den är 346 000 kr för 15-17-åringarna, 323 000 kr för 18-19-åringarna och 335 000 kr för 21-25-åringarna. Däremot är spridningen betydligt större för de yngre, vilket kan avläsas i att medelinkomsten är respektive 476 000, 341 000 och 339 000 kr.

38 Det vill säga fascistiska skinheads.

39 Man kan naturligtvis invända att det som gripna säger i ett polisförhör inte är nån tillförlitlig källa för att identifiera deras livsstilar. I ett polisförhör försöker man ju i första hand klara sitt eget skinn. Det är riktigt, men i sitt första polisförhör är man rädd och inte särskilt smart (det vet jag av egen erfarenhet) och avslöjar gärna saker som man

i andra sammanhang skulle lyckas dölja. Det finns, tror jag, många exempel på detta bland de förhör jag läst igenom. De personer som redan varit med om en rättegång är följdriktigt också betydligt mer tystlåtna. Jag har heller inte lyckats identifiera fler än 30 personer av 55 på det här viset.

40 Nu kan avslöjas att den station som avsågs var Islandstorget, och området Norra och Södra Ängby i norra Bromma.

41 Westin, "Murarna byggs högre", och Bjurström, "Förändrade attityder till invandrare och flyktingar?", i *Uppväxtvillkor* 1991:3.

42 Herman Lundborg, *Rasbiologi och rashygien*, Uppsala 1922, s 40.

43 *Aftonbladets* ledare 1 juli 1995.

44 *Aftonbladets* 6/1 1996.

45 Anders Carlberg & Gellert Tamas, *Där kärleken kallnar... breder laglösheten ut sig*, Tidens förlag: Stockholm 1995, s 44f, 52.

46 Carlberg & Tamas 1995, s 54, 100.

47 Carlberg & Tamas 1995, s 216, 240f.

48 Den schweiziske psykologen Ernst Jung är känd för sina konflikter med Sigmund Freud, sina anisemitiska och det faktum att han aktivt samarbetade med de tyska nazisterna 1933-45. Det finns, menar många, mycket i hans sällsamma teorier som förklarar detta ställningstagande: Bakgrunden till den amerikanska mansrörelsen finns beskriven bl.a. i Susan Faludis bok *Backlash, The undeclared war against women*, Three Rivers Press: New York 1991, kapitel 11.

49 Carlberg & Tamas 1995, s 191ff, 219ff.

50 Carlberg & Tamas 1995, s 225f, jfr Theweleit s 74ff.

51 Carlberg & Tamas 1995, s 98f.

52 Carlberg & Tamas 1995, s 120 (båda citaten).

53 Carlberg, & Tamas 1995, s 124f. Carlberg har i två artiklar i *Stockholmstidningen*, socialdemokratisk interntidning för partidistriktet i Stockholms län, anslutit sig till de uppfattningar om flyktingpolitiken som framförs av Jan Milld (11/3 1994) och Ingrid Björkman/Jan Elfverson/Åke Wedin (3/6 1994). I krönikan om Milld uttalar han bland annat att det var fel av Sverige att ta emot flyktingar från krigets Bosnien: "De flesta bosnier (40 000) bodde redan i skydd i närområdet in-

nan de kom till Sverige. Varför satsade vi inte pengarna där istället?”. Först mer än ett år senare tog han i *Aftonbladet* (21/9 1995) avstånd från vissa av de mer utmanande formuleringarna i de skrifter han gjort reklam för. En uttömmande skildring av Carlbergs förhållande till högerextremismen publicerades i tidskriften *Expo* nr 2/1995.

54 *Kommunaktuellt* nr 34/1993.

55 Ingrid Björkman, Åke Wedin och Jan Elfverson, *Invandring sammanbrott eller utveckling*, Stockholm 1993, s 23f.

56 Björkman et al 1993, s 25.

57 Björkman et al 1993, s 26.

58 Björkman et al 1993, s 29f.

59 Björkman et al 1993, s 30.

60 *Svenska Dagbladet* 11/6 1993.

61 *Dagens Nyheter* 2/10 1993.

62 *Barometern* 9/7 1990.

63 Björkman et al 1995, s 29.

64 Gunnar Jervas, *Flyktningexplosionen - vår tids ödeskris*, Stockholm 1993, s 29.

65 Eskil Block & Åke Wedin, *Flyktningpolitik i analys*, Stockholm 1993, s 88.

66 Block & Wedin 1993, s 50.

67 Björkman et al 1993, s 60.

68 Björkman et al 1993, s 61.

69 Björkman et al 1993, s 66.

70 *Fri information* 1/94, s 24.

71 *Fri information* 3/94, s 6.

72 *Fri information* 3/94, s 6 "Varför bara Sjöbopartiet?"

73 *Fri information* 1/94, s 11 "Där arbetskraft är den värdefullaste exporten..."

74 *Fri information* 3/94, s 11.

75 *Fri information* 1/94, s 19 "HIV-smittade afrikaner".

76 *Fri information* 6/93, s 13 "Om tjugo år... om femtio år..."

77 Samtliga citat från *Fri information* 1/94, s 4 "Européerna - en etnisk

grupp bland andra?"

78 *Fri information* 1/94, s 9 "Regeringen Bildt ökar förtrycket av svenskarna".

79 *Fri information* 3/94, s 6 "Varför bara Sjöbopartiet?"

80 Samtliga citat från *Fri information* 6/93, s 13 "Om tjugo år... om femtio år..."

81 *Fri information* 6/94 "Gör något på egen hand".

82 *Upsala Nya Tidning* 9/2 1993.

83 *Upsala Nya Tidning* 5/9 och 14/9 1992.

84 *Svenska Dagbladet* 19/5 1993.

85 *Svensk Tidskrift* 3/1987, s 196.

86 *Invandrare och minoriteter* 2/90 s 6, jfr Block & Wedin 1993, s 88ff.

87 *Invandrare och minoriteter* 2/90 s 8f, Block & Wedin 1993, s 90.

88 Block & Wedin 1993, s 65f.

89 *Svenska Dagbladet* 2/7 1993.

90 Jervas 1993, s 2.

91 *Svenska Dagbladet* 2/7 1993.

92 Jervas 1993, s 32.

93 *Svenska Dagbladet* 14/7 1993, *Arbetet* 1/10 och 2/11 1993.

94 *Barometern* 9/7 1990.

